

Sri Balamanorama Series No. 60.

॥ श्रीः ॥

यजुर्वेदोपाकर्मप्रयोगः ।

दर्शतर्पणसहितः ।

YAJURVEDA UPĀKARMA PRAYOGA
AND
AMĀVĀSYĀ TARPANAM

Edited by

C. Sankara Rama Sastri, M.A., B.L.,

Advocate, Mylapore, Madras.

Printed and Published By
THE SRI BALAMANORAMA PRESS,
MYLAPORE, MADRAS.

All Rights Reserved.

Price]

1958

[Re. 1.25

INDEX

<i>TITLE</i>	<i>PAGE NO</i>
<i>1. SAMITHATHANAM</i>	<i>1</i>
<i>2. KAMOKARSHEED JAPAM</i>	<i>4</i>
<i>3. BRAMHA YAGNAM</i>	<i>5</i>
<i>4. MAHA SANKALPAM</i>	<i>8</i>
<i>5. YAGNOPAVEEDHA DHARANAM</i>	<i>12</i>
<i>6. KANDARISHI THARPANAM</i>	<i>14</i>
<i>7. SRAVANA HOMAM</i>	<i>15</i>
<i>8. VEDHARAMBAM</i>	<i>22</i>
<i>9. JAYATHI HOMAM</i>	<i>28</i>
<i>10. SRAVANA NANDI</i>	<i>38</i>
<i>11. PUNYAHAVACHANAM</i>	<i>39</i>
<i>12. GAYATHRI JAPAM</i>	<i>44</i>
<i>13. DHARSA THARPANAM</i>	<i>45</i>
<i>14. MAHALAYA SRADHAM</i>	<i>52</i>

SUBHAM

आपस्तम्बरीत्या

यजुर्वेदोपाकर्मप्रयोगः ।

आपस्तम्बीयाः ब्रह्मचारिणः गृहस्थाश्च श्रावण्यां पौर्णमास्यां
उपाकर्म कुर्युः । ब्रह्मचारी प्रातः स्नात्वा सन्ध्यामुपास्य समिदा-
धानं कुर्यात् ॥

समिदाधानम् ।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

प्राणानायम्य—ओं भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातः
समिदाधानं करिष्ये । (इति संकल्प्य, अग्निमिद्ध्वा)

परित्वाऽग्ने - परिमृजामि - आयुषा च - धनेन च । सुप्रजाः -

प्रजया - भूयासं - सुवीरः - वीरैः - सुवर्चाः - वर्चसा - सुपोषः -

पोषैः - सुगृहः - गृहैः - सुपतिः - पत्या - सुमेधाः - मेधया - सुब्रह्मा -

ब्रह्मचारिभिः ॥ (इत्याग्निं परितः परिमृज्य । तूष्णीं समन्तं परिषिच्य)

अ॒ग्नये॑ - स॒मिधं॑ - आ॒हार्षं॑ - बृ॒हते॑ - जा॒तवे॑द॒से । य॒थात्वं -
 अ॒ग्ने - स॒मिधा॑ - स॒मिद्ध॑य॒से - ए॒वं मां - आ॒युषा॑ - व॒र्चसा॑ - स॒न्या -
 मे॒धया॑ - प्र॒जया॑ - प॒शुभिः॑ - ब्र॒ह्मव॑र्च॒सेन॑ - अ॒न्नाद्ये॑न॒समे॑धय॒स्वाहा॑ ॥
 ए॒धोसि॑ - ए॒धिषी॑महि - स्वाहा ॥ स॒मिद॑सि - स॒मेधि॑षीमहि॒स्वाहा॑ ॥
 तेजो॑ऽसि - तेजः॑ - मयि॑ धेहि॒स्वाहा॑ ॥ अ॒पोअ॒द्य - अ॒न्वचा॑रिषं -
 र॒सेन॑ - स॒मसृ॑क्ष्महि । प॒यस्वान् - अ॒ग्ने - आ॒गमं॑ - तंमा॑ - स॒सृज॑ -
 व॒र्चसा॑ - स्वाहा ॥ सं॒माग्ने॑ - व॒र्चसा॑ - सृ॒ज - प्र॒जया॑ च॒धने॑न च -
 स्वाहा ॥ वि॒द्युन्मे॑ - अ॒स्यदे॑वाः - इन्द्रो॑ वि॒द्यात् - स॒हर्षि॑भिः॒स्वाहा॑ ॥
 अ॒ग्नये॑ - बृ॒हते॑ - ना॒काय॑ - स्वाहा ॥ द्या॒वापृ॑थि॒वीभ्यां॑ - स्वाहा ॥
 ए॒षाते॑ - अ॒ग्ने - स॒मिद् - तया॑ - व॒र्धस्व॑च॒आप्या॑यस्वच । तया॑ऽहं॒-
 व॒र्द्धमा॑नः - भू॒यासं॑ - आ॒प्याय॑मानश्च॒स्वाहा॑ ॥ योमा॑ऽग्ने - भा॒गिनं॑ -
 स॒न्तं - अ॒थाभा॑गं - चि॒कीर्ष॑ति । अ॒भागं॑ - अ॒ग्ने-तं॑ कुरु - मा॒मग्ने॑ -
 भा॒गिनं॑ - कुरु - स्वाहा ॥ स॒मिधं॑ - आ॒धाय॑ - अ॒ग्ने - स॒र्वव्र॑तः -
 भू॒यासं॑ - स्वाहा ॥

(इति द्वादशभिर्मन्त्रैः द्वादश समिध आधाय अग्निं तूष्णीं समन्तं परिबिच्य । ततस्तूष्णीमेकां समिधमाधाय), अग्नैरुपस्थानं करिष्ये (इति संकल्प्य उत्थाय) यत्ते अग्ने - तेजस्तेन - अहं - तेजस्वी - भूयासं - यत्ते अग्ने - वर्चस्तेन - अहं-वर्चस्वी - भूयासं - यत्ते अग्ने - हरस्तेन - अहं-हरस्वी - भूयासम् ॥ मयि मेधां-मयि प्रजां - मय्यग्निः - तेजो दधातु - मयि मेधां - मयि प्रजां - मयीन्द्रः - इन्द्रियन्दधातु - मयि मेधां - मयि प्रजां - मयि सूर्यः - भ्राजो दधातु ॥ अग्नये नमः ॥ मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं हुताशन । यद्धुतं तु मया देव परिपूर्णं तदस्तु ते ॥ प्रायश्चित्तान्यशेषाणि तपःकर्मात्मकानि वै । यानि तेषामशेषाणां कृष्णानुस्मरणं परम् ॥ (इत्युपस्थाय) अभिवादये + भोः (नमस्कृत्य । उपविश्य)

मानः - तोके - तनये - मानः - आयुषि - मानः - गोषु - मानः - अश्वेषु - रीरिषः । वीरान् - मानः - रुद्र - भामितः - वधीः - हविष्मन्तः - नमसा - विधेमते ॥

(इति भस्मादाय जलेन संमृज्य । अनामिकाङ्गुल्या ।) मेधावी भूयासं (ललाटे), तेजस्वी भूयासं (दक्षिणबाहौ), वर्चस्वी भूयासं (सव्यबाहौ), ब्रह्मवर्चसी भूयासं (हृदये), आयुष्मान्

भूयासं (कण्ठे), अन्नादो भूयासं (ककुदि), स्वस्ती भूयासं (शिरशि च धृत्वा) श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां बुद्धिं श्रियं बलम् । आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन ॥ देहि मे हव्यवाहनो नम इति । कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात् । करोमि यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयामि । तत्सद्रह्यार्पणमस्तु ॥ (इति ब्रह्मार्पणं कृत्वा आचोमत् ॥)

इति समिदाधानप्रकारः ।

अनन्तरं केशान् वापयित्वा स्नात्वा कामोकार्षीदादि मन्त्र-जपं कुर्यात् ॥

कामोकार्षीदादिमन्त्रजपः ।

पवित्रपाणिः दर्भेष्वसीनो दर्भान् धारयमाणः ।

शुक्लाम्बरधरं + + शान्तये ॥

ओं भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे दिने शोभने मुहूर्ते आद्यब्रह्मणः द्वितीये परार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोर्दक्षिणे पार्श्वे दण्डकारण्ये शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये...नाम संवत्सरे दक्षि-

गायने...ऋतौ...मासे शुक्लपक्षे पौर्णमास्यां शुभतिथौ...वासरयु-
क्तायां ...नक्षत्रयुक्तायां शुभयोगशुभकरण-एवंगुणविशेषणविशिष्टा-
यामस्यां पौर्णमास्यां शुभतिथौ तैष्यां पौर्णमास्यामध्यायोत्सर्जनाक-
रणप्रायश्चित्तार्थं अष्टोत्तरशतसंख्यया कामोऽकार्षीन्मन्युरकार्षीदिति
महामन्त्रजपं करिष्ये ॥ (इति संकल्प्य दर्भान्निरस्य अप उपस्पृश्य)
कामोऽकार्षीन्मन्युरकार्षीत् *इति अष्टोत्तरशतसंख्यया, शक्तौ अष्टो-
त्तरसहस्रसंख्यया वा जपं कृत्वा पवित्रं विसृज्य आचामेत् ॥ अयं
जपः गृहस्थानामप्यावश्यकः ॥)

अथ मध्याह्ने आचार्यः शिष्यैः सह नदीं गत्वा माध्याह्निकं
ब्रह्मयज्ञं देवर्षितर्पणं च कुर्यात् ॥

॥ ब्रह्मयज्ञः ॥

शुक्लाम्बरधरं + + शान्तये ।

ॐ भूः + + भूर्भुवस्सुवरोम् ।

*विस्तृतकामोकार्षीजपः । कामोकार्षीन्नमो नमः । कामो-
कार्षीत् कामः करोति नाहं करोमि कामः कर्ता नाहं कर्ता कामः
कारयिता नाहं कारयिता एष ते कामकामाय स्वाहा ॥ मन्युरकार्षी-
न्नमो नमः । मन्युरकार्षीत् मन्युः करोति नाहं करोमि मन्युः कर्ता
नाहं कर्ता मन्युः कारयिता नाहं कारयिता एष ते मन्यो मन्यवे
स्वाहा ॥

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ब्रह्मयज्ञेन
यक्ष्ये । (इति संकल्प्य) विद्युदसि - विद्यमे-पाप्मानं - ऋतात् - स-
त्यमुपैमि ॥ (अप उपस्पृश्य) हस्तौ पादौ च आमणिवन्धनात् प्रक्षा-
ल्य । त्रिरपः पीत्वा । द्विः परिमृज्य । सकृदुपस्पृश्य । सव्यं पाणिं
पादौ च प्रोक्ष्य । शिरः, चक्षुषी, नासिके, श्रोत्रे, हृदयं च प्रत्येकं
सजलं स्पृष्ट्वा । दक्षिणोत्तरौ पाणी पादौ कृत्वा)

ओं भूः । तथ्सवितुर्वरेण्यम् । ओं भुवः । भर्गोदेवस्य धीम-
हि । ओँ सुवः । धियो योनः प्रचोदयात् । ओं भूः । तथ्सवि-
तुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्य धीमहि । ओं भुवः । धियो योनः प्रचोदयात् ।
ओँ सुवः । तथ्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो योनः प्रचो-
दयात् ॥

अग्निमीळे - पुरोहितं - यज्ञस्य-देवं - ऋत्विजम् । होतारम्-
रत्नधातमम् ॥ इषेत्वा - ऊर्जेत्वा - वायवः - स्थ - उपायवः - स्थ -
देवोवः - सविता - प्रार्पयतु - श्रेष्ठतमाय - कर्मणे ॥ अग्ने - आयाहि -
वीतये - गृणानः - हव्यदातये । निहोता - सधिस - बर्हिषि ॥ शन्नो

देवीः - अभिष्टये - आपः - भवन्तु - पीतये । शंयोः - अभिस्ववन्तु
नः ॥ (इति वेदादीन् जपित्वा यथाशक्ति वेदमधीयीत । अनन्तरं)

नमो ब्रह्मणे-नमो अस्तु - अग्नये - नमः पृथिव्यै - नमः - ओष-
धीभ्यः । नमो वाचे - नमः - वाचस्पतये - नमो विष्णवे - बृहते - करोमि ॥

(इति त्रिर्जपित्वा) ॐ तत्सत् । (इत्युक्त्वा) वृष्टिरसि-वृश्चमे-पाप्मानं-
ऋतात् - सत्यमुपागाम् ॥

देवर्षिपितृतर्पणं करिष्ये । (देवतीर्थेन देवान् सकृत्सकृत्
तर्पयेत् ।) ब्रह्मादयो ये देवाः तान् देवांस्तर्पयामि । सर्वान्देवां-
स्तर्पयामि । सर्वदेवगणांस्तर्पयामि । सर्वदेवपत्नीस्तर्पयामि । सर्व-
देवगणपत्नीस्तर्पयामि ।

(निवीती) (यज्ञोपवीतं अङ्गुष्ठयोः सक्तं कृत्वा ऋषितीर्थेन
द्विर्द्विस्तर्पयेत् ।) कृष्णद्वैपायनादयो ये ऋषयः तानृषींस्तर्पयामि ।
सर्वानृषींस्तर्पयामि । सर्वऋषिगणांस्तर्पयामि । सर्व ऋषिपत्नीस्तर्प-
यामि । सर्वऋषिगणपत्नीस्तर्पयामि । प्रजापतिं काण्डऋषिं तर्प-
यामि । सोमं काण्डऋषिं तर्पयामि । अग्निं काण्डऋषिं तर्प-
यामि । विश्वान्देवान् काण्डऋषींस्तर्पयामि । सांहितीर्देवता उप-
निषदस्तर्पयामि । याज्ञिकीर्देवता उपनिषदस्तर्पयामि । वारुणीर्देवता
उपनिषदस्तर्पयामि । हव्यवाहं तर्पयामि । विश्वान्देवान् काण्डऋ-
षींस्तर्पयामि । ब्रह्माणं स्वयंभुवं तर्पयामि । विश्वान्देवान् काण्डऋ-

ऋषींस्तर्पयामि । अरुणान् काण्डऋषींस्तर्पयामि । सदसस्पतिं तर्पयामि । ऋग्वेदं तर्पयामि । यजुर्वेदं तर्पयामि । सामवेदं तर्पयामि । अथर्ववेदं तर्पयामि । इतिहासपुराणं तर्पयामि । कल्पं तर्पयामि ।

(प्राचीनावीती पितृतीर्थेन पितॄन् त्रिस्त्रिस्तर्पयेत्) सोमः पितृमान् यमोऽङ्गिरस्वान् अग्निः कव्यवाहनः इत्यादयो ये पितरः तान्पितॄंस्तर्पयामि । सर्वान्पितॄंस्तर्पयामि । सर्वपितृगणांस्तर्पयामि । सर्वपितृपत्नीस्तर्पयामि । सर्वपितृगणपत्नीस्तर्पयामि । ऊर्जं वहन्ती रमृतं घृतं पयः कीलालं परिस्त्रुतं स्वधास्थं तर्पय मे पितॄन् । तृप्यत तृप्यत । उपवीती आचामेत् ।

इति ब्रह्मयज्ञः ।

॥ अथ महासंकल्पः ॥

(उपाकर्माथ महासंकल्पं कुर्यात् ॥ दर्भेष्वसीनः, दर्भान् धारयमाणः)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

ओं भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थ—

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव ।

विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपतेरङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥

ॐ ॥ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।
 यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥
 मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितम् ।
 श्रीरामस्मरणेनैव व्यपोहति न संशयः ॥

॥ श्रीराम राम राम ॥

तिथिर्विष्णुस्तथा वारो नक्षत्रं विष्णुरेव च ।
 योगश्च करणं चैव सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥

॥ श्रीगोविन्द गोविन्द गोविन्द ॥

अद्य श्रीभगवतः आदिविष्णोरादिनारायणस्य अचिन्त्यया
 अपरिमितया शक्त्या भ्रियमाणस्य महाजलौघस्य मध्ये परिभ्रम-
 माणानां अनेककोटिब्रह्माण्डानाम् एकतमे अव्यक्तमहदहंकार-
 पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशाद्यैरावरणैरावृते अस्मिन् महति ब्रह्माण्ड-
 करण्डमण्डले आधारशक्ति-आदिकूर्माद्यनन्तादि-अष्टदिग्गजोपरि-प्र-
 तिष्ठितानां अतलवितलसुतलतलातलरसातलमहातलपातालाख्यानां
 सप्तलोकानां उपरितले, भुवर्लोकसुवर्लोकमहोलोकजनोलोकतपोलोक-
 सत्यलोकाख्यलोकषट्कस्य अधोभागे, महानालायमान-फणिराज-
 शेषस्य सहस्रफणामणिमण्डलमण्डिते, लोकालोकाचलेन परिवृते,
 दिग्दन्तिशुण्डादण्डोत्तम्भिते, लवणेषु-सुरा-सर्पि-र्दधि-क्षीर-शुद्धो-
 दकार्णवैः परिवृते, जम्बू-प्लक्ष-शात्मलि-कुश-क्रौञ्च-शाक-पुष्कराख्य-
 सप्तद्वीपदीपिते, इन्द्रद्वीप - कशेरु - ताम्र - गभस्ति - नाग - सौम्य -
 गन्धर्व - चारण - भारताख्य - नवखण्डात्मके, महामेशगिरिक-

णिकोपेतमहासरोरुहायमाणपञ्चाशत्कोटियोजनविस्तीर्ण - भूमण्डले,
 सुमेरु - निषध - हेमकूट - हिमाचल - माल्यवत् - पारियात्रक - गन्ध -
 मादन - कैलास - विन्ध्याचलादि - महाशैलाधिष्ठिते, लवणसमुद्रमु-
 द्रिते, भारत - किंपुरुष - हरि-इलावृत - रम्यक-हिरण्य-कुरु-भद्राश्व -
 केतुमालाख्य-नववर्षोपशोभिते, जम्बूद्वीपे, भारतवर्षे, भरतखण्डे,
 मेरोर्दक्षिणे पार्श्वे, कर्मभूमौ, स्वाम्यवान्तिकुरुक्षेत्रादिसमभूमध्य-
 रेखायाः पूर्वदिग्भागे, विन्ध्याचलस्य दक्षिणदिग्भागे, दण्डकारण्ये,
 (गोदावर्याः दक्षिणे तीरे), सकलजगत्स्रष्टुः परार्धद्वयजीविनो
 ब्रह्मणः प्रथमे परार्धे पञ्चाशदब्दात्मके अतीते, द्वितीये परार्धे, पञ्चा-
 शदब्दादौ, प्रथमे वर्षे प्रथमे मासे प्रथमे पक्षे प्रथमे दिवसे, अहनि
 द्वितीये यामे तृतीये मुहूर्ते, स्वायंभुव - स्वरोचिष - उत्तम - तामस -
 रैवत - चाक्षुषाख्येषु षट्सु मनुषु व्यतीतेषु, सप्तमे वैवस्वतमन्वन्तरे
 अष्टाविंशतितमे वर्तमाने कलियुगे, प्रथमे पादे, शालिवाहन-
 शकाब्दे, चान्द्रसावनसौरादिमानभ्रमिते प्रभवादीनां षष्टयाः संत्स-
 राणां मध्ये...संवत्सरे...अयने... ऋतौ... मासे शुक्लपक्षे पौर्ण-
 मास्यां शुभतिथौ...वासरे...नक्षत्रे शुभयोग-शुभकरण-एवंगुण-
 विशेषणविशिष्टायां...शुभतिथौ सर्वपापापहरणनिपुणश्रीपरमेश्वर-
 प्रीत्यर्थं, अनाद्यविद्यावासनया प्रवर्तमाने, अस्मिन् महति संसार-
 चक्रे विचित्राभिः कर्मगतिभिः विचित्रासु योनिषु पुनः पुनरने-
 कधा जनित्वा केनापि पुण्यकर्मविशेषेण इदानीन्तनमानुष्ये
 द्विजजन्मविशेषं प्राप्तवतो मम, इह जन्मनि पूर्वजन्मसु मया कृतानां
 ब्रह्महत्यादि - स्वर्णस्तेय - सुरापान - गुरुतल्पगमन - महापातकचतुष्टय-

व्यतिरिक्तानां, तत्संसर्गाणां, तेषां पातकानां, निक्षिप्तायाः शरणा-
 गतायाः पतिव्रतायाः संगमनिमित्तानां निषिद्धशास्त्राभिगमनादीनां
 विद्वद्ब्राह्मणपङ्क्तिभेदाचरण - वार्धकी-विधवा-वेश्या-वृषल्यादिसंसर्ग-
 निमित्तानां, बाल्ये वयसि कौमारे यौवने वार्धके च, जाग्रत्स्वप्न-
 सुषुप्त्यवस्थासु, मनोवाक्काय-कर्मेन्द्रियव्यापारैः ज्ञानेन्द्रियव्या-
 पारैश्च संसर्गनिमित्तानां, भूयोभूयोऽभ्यस्तानां, तत्रतत्र गर्भोत्पत्ति-
 निमित्तानां, तत्सहभोजन-तदुच्छिष्टभक्षण-अश्वयोनि-पश्वादियोनि-
 रेतःस्खलितनिमित्तानां, गोवधपश्वादिप्राणिवधनिमित्तानां, स्त्री-
 शूद्रविट्क्षत्रियवधनिमित्तानां, अयुक्तलवणपक्वान्नमधुक्षीर-तिलतैल-
 मांसमूलफल-शाकरक्तवासस्सुवर्ण-कम्बलादि - विक्रयनिमित्तानां,
 अश्वादिवाहन - इक्षुकाण्डघातन - परापवादन - भृतकाध्यापन -
 असत्प्रतिग्रहण-वृक्षच्छेदन-धान्यरौप्यपशुस्तेय-वार्धुषिकरण-शूद्र-
 सेवा - शूद्रप्रेष्य-हीनजातिप्रतिग्रह-हीनसख्य-पङ्क्तिभेदन-पाकभेदन-
 परान्नभोजन-असच्छास्त्रालाप-ग्रामाधिकार-मठाधिकार - पौरोहित्य-
 परीक्षापक्षपातक—तटाकारामविक्रय-तटाकविच्छेदनादि - समपात-
 कानां, ज्ञानतः सकृत्कृतानां, अज्ञानतः असकृत्कृतानां, ज्ञानतोऽ-
 ज्ञानतश्चाभ्यस्तानां अत्यन्ताभ्यस्तानां निरन्तराभ्यस्तानां, संकरी-
 करणानां, मलिनीकरणानाम्, अपात्रीकरणानाम्, जातिभ्रंशक-
 राणाम्, अविहितकर्माचरण-विहितकर्मत्यागादीनां प्रकीर्णकानाम्
 उपपातकानां, महापातकानां, अतिपातकानां, एवं नवानां नव-
 विधानां बहूनां बहुविधानां सर्वेषां पापानामपनोदनद्वारा, अयाज्य-
 याजन-असत्प्रतिग्रह-अभक्ष्यभक्षण - अभोज्यभोजन - अपेयपानादि .

समस्त - पापक्षयार्थं (भास्करक्षेत्रे) ... अम्बिकासमेत ... स्वामि-
संनिधौ दैवब्राह्मणसंनिधौ, अश्वत्थनारायणस्वामिसंनिधौ त्रयस्त्रि-
शत्कोटिदेवतासंनिधौ, विघ्नेश्वरादिसमस्तहरिहरदेवतासंनिधौ, मम
समस्तपापक्षयार्थं श्रावण्यां पौर्णमास्यां अध्यायोपाकर्म करिष्ये ।
तदङ्गं महानदीस्नानं करिष्ये । (दर्भान्निरस्य, अप उपस्पृश्य)

अतिक्रूर महाकाय कल्पान्तदहनोपम ।

भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ॥

दुर्भोजन-दुरालाप-दुष्प्रतिग्रहसंभवम् ।

पापं हर मम क्षिप्रं सह्यकन्ये नमोऽस्तु ते ॥

त्रिरात्रं जाह्नवीतीरे पञ्चरात्रं तु यामुने ।

सद्यः पुनातु कावेरी पापमामरणान्तिकम् ॥

गङ्गा गङ्गेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैरपि ।

मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ इति स्नायात् ॥

(शुद्धवस्त्रं परिधाय पुण्ड्रं धृत्वा यज्ञोपवीतं धारयेत् ॥)

अथ यज्ञोपवीतधारणम् ।

शुक्लाम्बरधरं + शान्तये ॥ ओंभूः + भूर्भुवस्सुवरोम् । ममो-
पात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं, श्रौतस्मार्तविहित-
नित्यकर्मानुष्ठानयोग्यतासिद्धयर्थं ब्रह्मतेजोऽभिवृद्धयर्थं यज्ञोपवीत-
धारणं करिष्ये ॥

अस्यश्री यज्ञोपवीतधारणमहामन्त्रस्य परब्रह्म ऋषिः, त्रिष्टुप्
छन्दः, परमात्मा देवता, यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ।

यज्ञोपवीतं - परमं - पवित्रं - प्रजापतेः - यत् - सहजं - पुर-
स्तात् । आयुष्यं - अम्यं - प्रतिमुञ्च - शुभ्रं - यज्ञोपवीतं - बलमस्तु -
तेजः ॥ इति यज्ञोपवीतं धृत्वा, ओम् । आचम्य । उपवीतं भिन्न-
तन्तुं जीर्णं कश्मलदूषितम् । विसृजामि नहि ब्रह्म वर्चो दीर्घायु-
रस्तु मे ॥ इति जीर्णं उपवीतं विसृज्य पुनराचमनं कुर्यात् ॥

अथ ब्रह्मचारिणां मौञ्जीबन्धनम् ।

इयं - दुरुक्तात् - परिबाधमाना - शर्म - वरूथं - पुनतीनः - आगात् ।
प्राणापानाभ्यां - बलं - आभरन्ती - प्रिया - देवानां - सुभगा - मेखला-
इयम् ॥ ऋतस्य - गोप्त्री - तपसः - परस्पी - व्रती - रूषः - सहमाना -
अरातीः । सानः - समन्तं - अनु - परीहि - भद्रया - भर्तारः - ते - मेखले-
मारिषाम् ॥

अथ तेषामेव कृष्णाजिनधारणम् ।

मित्रस्य - चरुषुः - धरुणं - बलीयः - तेजः - यशस्वि - स्थविरं - समिद्धं ।
अनाहनस्यं - वसनं - जरिष्णु - परीदं - वाजि - अजिनं - दधेऽहम् ॥

अथ तेषामेव दण्डधारणम् ।

सुश्रवः - सुश्रवसं - माकुरु - यथात्वं - सुश्रवः - सुश्रवाः -
 असि-एवमहं-सुश्रवः - सुश्रवाः - भूयासं - यथात्वं - सुश्रवः - देवानां-
 निधिगोपः-असि-एवमहं-ब्राह्मणानां-ब्रह्माणः-निधिगोपः-भूयासम् ॥

अथ सर्वेषां काण्डऋषितर्पणम् ।

आचम्य । शुक्लाम्बरधरं + + शान्तये ॥

ओं भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अद्यपूर्वोक्त-
 एवंगुणविशेषणविशिष्टायामस्यां श्रावण्यां पौर्णमास्यां अध्यायोपा-
 कर्माङ्गं काण्डऋषितर्पणं करिष्ये ।

(निवीती) उपवीतमङ्गुष्ठयोः सक्तं कृत्वा । सतिलाक्षताभिः
 अद्भिः ऋषितीर्थेन त्रिस्त्रिः ।

1. प्रजापतिं काण्डऋषिं तर्पयामि ।	त्रिः ॥
2. सोमं काण्डऋषिं तर्पयामि ।	॥
3. अग्निं काण्डऋषिं तर्पयामि ।	॥
4. विश्वान्देवान् काण्डऋषींस्तर्पयामि ।	॥

5.	सांहितीर्देवता उपनिषदस्तर्पयामि ।	त्रिः ॥
6.	याज्ञिकीर्देवता उपनिषदस्तर्पयामि ।	"
7.	वारुणीर्देवता उपनिषदस्तर्पयामि ।	"
8.	ब्रह्माणं स्वयंभुवं तर्पयामि ।	"
9.	सदसस्पतिं तर्पयामि ।	"

(उपवीती) आचम्य ।

इति काण्डकृषितर्पणम् ।

अथ श्रावणहोमः ।

(अथ आचार्यः शिष्यैः सह शुद्धे स्थले उपविश्य पवित्र-
पाणिः होमं कुर्यात् ।)

अशेषे हे परिषत् भवत्पादमूले मया समर्पितामिमां सौवर्णीं
यत्किञ्चिदक्षिणां यथोक्तदक्षिणामिव स्वीकृत्य, अध्यायोपाकर्मणि
काण्डकृषिहोमं कर्तुं योग्यतासिद्धिं अनुगृहाण ।

॥ अथ विघ्नेश्वरपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं + + + शान्तये ॥

ओं भूः + + + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थ—

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव ।

विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपतेरङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥

करिष्यमाणस्य कर्मणः अविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थमादौ विघ्ने-
श्वरपूजां करिष्ये ॥ (इति संकल्प्य) (अप उपस्पृश्य)

गणानां॑त्वा - गणपतिं॑ - हवामहे॑ - कविं॑ कवीनां॑ - उपमश्रवस्त-
मम् । ज्येष्ठराजं॑ - ब्रह्मणां॑ - ब्रह्मणस्पते॑ - आनश्शृण्वन् - ऊतिभिः॑ -
सीदसादनम् ॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि । आवाह-
यामि । आसनं समर्पयामि । पादयोः पाद्यं समर्पयामि । अर्घ्यं
समर्पयामि । आचमनीयं समर्पयामि । आपो हि ष्ठा मयोभुवः ।
ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे । यो वः शिवतमो रसः ।
तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः । तस्मा अरं गमाम वः ।
यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ॥ स्नानं समर्प-
यामि । स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि । वस्त्रार्थमक्षतान् सम-
र्पयामि । उपवीतार्थमक्षतान् समर्पयामि । गन्धान् धारयामि ।
गन्धोपरि अक्षतान् समर्पयामि । पुष्पाणि समर्पयामि ।

ओम् । सुमुखाय नमः । एकदन्ताय नमः । कपिलाय
नमः । गजकर्णकाय नमः । लम्बोदराय नमः । विकटाय नमः ।
विघ्नराजाय नमः । विनायकाय नमः । धूमकेतवे नमः ।

गणाध्यक्षाय नमः । फालचन्द्राय नमः । गजाननाय नमः ।
 वक्रतुण्डाय नमः । शूर्पकर्णाय नमः । हेरम्बाय नमः । स्कन्द-
 पूर्वजाय नमः । महागणपतये नमः ॥ नानाविधपत्रपुष्पाणि
 समर्पयामि । धूपार्थम् अक्षतान् समर्पयामि । दीपार्थमक्षतान्
 समर्पयामि ॥ (नैवेद्यम्) भूर्भुवस्सुवः + परिषिञ्चामि ॥ अमृतो-
 पस्तरणमसि । प्राणाय स्वाहा + ब्रह्मणे स्वाहा । महागणपतये नमः
 कदलीफलं महानैवेद्यं निवेदयामि ॥ निवेदनानन्तरमाचमनीयं समर्प-
 यामि ॥ पूगीफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम् । कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ता-
 म्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ महागणपतये नमः कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि ।
 महागणपतये नमः मन्त्रपुष्पं समर्पयामि । सुवर्णपुष्पं समर्पयामि ।
 समस्तोपचारान् समर्पयामि ॥ अनया पूजया महागणपतिः प्रीय-
 ताम् ॥

वक्रतुण्ड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ ।

अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

॥ इति विघ्नेश्वरपूजा ॥

(दर्भेष्वासीनो दर्भान् धारयमाणः)

शुक्लाम्बरधरं + + विघ्नोपशान्तये ॥

ओं भूः + + वरोम् ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे दिने
 शोभने मुहूर्ते आद्यब्रह्मणः द्वितीये पार्वे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतम-
 न्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भर-

तखण्डे मेरोर्दक्षिणे पार्श्वे दण्डकारण्ये शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्याव-
हारिके प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये...नाम संवत्सरे दक्षि-
णायने...ऋतौ...मासे शुक्लपक्षे पौर्णमास्यां शुभतिथौ...वासरयु-
क्तायां ...नक्षत्रयुक्तायां शुभयोगशुभकरण-एवंगुणविशेषणविशिष्टा-
यामस्यां पौर्णमास्यां शुभतिथौ सर्वेषां महाजनानां मम च अध्या-
योपाकर्माङ्गं काण्डऋषिहोमं करिष्ये ॥ (इति संकल्प्य दर्भान् नि-
रस्य । अप उपस्पृश्य ।) गणानां त्वा + + सादनम् । अस्मात्
हरिद्राबिम्बात् सुमुखं महागणपतिं यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि ।
इति विघ्नेश्वरमुद्वास्य । सिकताभिः चतुरश्रं स्थण्डिलं कल्पयित्वा ।
'तस्मिन् प्राचीः पूर्वमुदक्संस्थं दक्षिणारम्भमालिखेत् । अथोदीचीः
पुरस्संस्थं पश्चिमारम्भमालिखेत्' इति क्रमेण उल्लिख्य । अवाकरोऽ-
भ्युक्ष्य । शकलं नैर्ऋत्यां निरस्य । अप उपस्पृश्य । भूर्भुवस्सुवरोमि-
त्यग्निं प्रतिष्ठाप्य । अवोक्षणतोयशेषं प्रागुत्सिच्य प्राक्तोयं निधाय ।
अग्निमिद्धा ।

प्रागग्रैरुदगग्रैश्च दर्भैराग्निं परिस्तीर्य । दक्षिणानुत्तरानुत्तरानध-
रान् कृत्वा । उत्तरेणाग्निं दर्भान् संस्तीर्य तेषु द्वन्द्वं न्यञ्चि पात्राणि
सादयति । दर्वाभाज्यस्थालीं प्रोक्षणीं प्रणीतामितरदर्वाभिधममिति ।
समौ साग्रौ दर्भौ प्रादेशमात्रे पवित्रे कृत्वा । अप उपस्पृश्य । अ-
द्विरनुमृज्य । सपवित्रेण पाणिना पात्राणि संस्पृश्य । अग्नेः पश्चा-
द्दर्भान् उदगग्रान् संस्तीर्य तेषु प्रोक्षणीपात्रमादाय निधाय । पवि-
त्रान्तर्हिते तस्मिन् अक्षतैः सह अप आसिच्य । उदगग्राभ्यां पवित्रा-
भ्यां प्राचीस्त्रिरुत्पूय । उत्तानानि पात्राणि कृत्वा । इध्मं च वि-

स्रस्य । सपवित्रेण पाणिना पात्राणि त्रिः प्रोक्ष्य । प्रोक्षणीपात्रमन्यत्र
निधाय । प्रणीतापात्रमादाय । पश्चान्निधाय । पूर्ववत् अप आसि-
च्य पवित्राभ्यां प्राचीस्त्रिरुत्पूय । समं प्राणैर्हृत्वा । उत्तरेणार्घिं
दर्भेषु सादयित्वा । दर्भैः प्रच्छाद्य । वरुणाय नमः सकलाराधनैः
स्वर्चितम् । (इत्यभ्यर्च्य । ब्राह्मणं दक्षिणतो दर्भेषु निषाद्य) अस्मिन्
उपाकरणहोमकर्मणि ब्रह्माणं त्वां वृणे । ब्रह्मणे नमः सकलाराधनैः
स्वर्चितम् । (इति वृत्वाऽभ्यर्च्य । अग्रेरुत्तरतः स्थण्डिले कूर्चाद्यलंकृतं
कुम्भं निधाय)

इ॒मं मे॑ वरु॒ण - श्रु॒धी ह॒वं - अद्या॑च॒ मृड॑य । त्वा॒मव॑स्युः -
आ॒च॒के । त॒त्वा॒यामि॑ - ब्र॒ह्म॒णा व॑न्द॒मानः॑ - तदा॑शास्ते - य॒ज॒मा॒नो
ह॒विर्भिः॑ अ॒हेड॑मानो - वरु॒णेह॑ बो॒धि - उरु॑श॒ स मा॑नः - आ॒युः
प्र॒मोषीः॑ ॥

अस्मिन् कुम्भे वरुणमावाहयामि । अस्यां कुम्भोपरि प्रति-
मायां वेदव्यासं काण्डर्षींश्च आवाहयामि । आवाहिताभ्यस्सर्वाभ्यो
देवताभ्यो नमः आसनं समर्पयामि । इत्यादिभिः षोडशोपचा-
रान् कुर्यात् ।

आज्यं विलाप्य । अपरेणार्घिं पवित्रान्तर्हितायामाज्यस्था-
ल्यामाज्यं निरुप्य । उदीचोऽङ्गारान्निरुह्य । तेष्व्राज्यमधिश्रित्य ।
ज्वलता तृणेनावद्योत्य । द्वे दर्भाग्रे प्रच्छिद्य प्रक्षाल्य युगपत् प्रत्य-
स्य । त्रिः पर्यग्निं कृत्वा । उदगुद्वास्य । अङ्गारान् प्रत्यूह्य । उदग-

ग्राभ्यां पवित्राभ्यां पुनराहारमाज्यं त्रिरुत्पूय । पवित्रे अनुप्रहृत्य ।
 सुक्सुवौ अग्नौ प्रतितप्य । दग्धैः संमृज्य । पुनः प्रतितप्य । प्रोक्ष्य
 निधाय । दर्भानद्भिः संस्पर्श्य अग्नौ प्रहरति । परिधीन् परिदधाति ।
 स्थविष्ठः पश्चादुदगग्रः । अणिष्ठो दीर्घः प्रागग्रो दक्षिणतः ।
 ह्रसिष्ठः कृशः प्रागग्र उत्तरतः । परिधीनन्योन्यसंस्पृष्टान् कृत्वा ।
 मध्यमं परिधिं हस्तेनोपस्पृश्य । आधारसमिधौ ऊर्ध्वं दक्षिणत
 उत्तरतश्चाग्नौ आदधाति ।

(अग्निं परिषिञ्चति) अदितेऽनुमन्यस्व (दक्षिणतः प्राचीनं) ।
 अनुमतेऽनुमन्यस्व (पश्चादुदीचीनम्) । सरस्वतेऽनुमन्यस्व (उत्तर-
 तः प्राचीनम्) । देवसवितः प्रसुव (समन्तं) । (इधममाज्येनाभ्यज्य)
 अस्मिन् उपाकर्महोमकर्मणि ब्रह्मन्निष्कममपस्ये । (इधममग्नावाधाय ।
 उत्तरं परिधिवेसंधिमारभ्य आग्नेयान्तं इतद्वर्या आज्येन जुहोति)
 स्वाहा । प्रजापतय इदं न मम । (दक्षिणं परिधिसन्धिमारभ्य ऐशा-
 नान्तं प्रधानद्वर्या जुहोति) स्वाहा । इन्द्राये न मम । अग्नये स्वाहा ।
 (उत्तरार्धपूर्वार्धे) अग्नय इदं न मम । सोमाय स्वाहा । (दक्षिणार्ध
 पूर्वार्धे) सोमायेदं न मम । अग्नये स्वाहा । (मध्ये) अग्नय इदं
 न मम । आरम्भप्रभृति एतत्क्षणपर्यन्तं मध्ये संभावितसमस्तदोष-
 प्रायश्चित्तार्थं सर्वप्रायश्चित्ताहुतिं होष्यामि । ॐ भूर्भुवस्सुवस्स्वाहा ।
 प्रजापतय इदं न मम । (इति मुखान्तं कृत्वा अन्वारब्धेषु शिष्येषु
 जुहोति ।)

प्रजापतये काण्डकृषये स्वाहा । प्रजापतये काण्डकृषय इदं
 न मम । सोमाय काण्डकृषये स्वाहा । सोमाय काण्डकृषय इदं न

मम । अग्नये काण्डऋषये स्वाहा । अग्नये काण्डऋषय इदं न मम ।
 विश्वेभ्यो देवेभ्यः काण्डऋषिभ्यः स्वाहा । विश्वेभ्यो देवेभ्यः काण्ड-
 ऋषिभ्य इदं न मम । सांहितीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यः स्वाहा ।
 सांहितीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्य इदं न मम । याज्ञिकीभ्यो देवता-
 भ्य उपनिषद्भ्यः स्वाहा । याज्ञिकीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्य इदं
 न मम । वारुणीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यः स्वाहा । वारुणीभ्यो
 देवताभ्य उपनिषद्भ्य इदं न मम । ब्रह्मणे स्वयंभुवे स्वाहा ।
 ब्रह्मणे स्वयंभुव इदं न मम ।

सदसः - पतिं - अद्भुतं - प्रियं - इन्द्रस्य - काम्यम् । सतिं -
 मेधां - अयासिषं - स्वाहा ॥ सदसस्पतय इदं न मम ॥ (इति
 हुत्वा वेदारम्भं कुर्यात् ॥)

प्रथमश्रावणं चेत् शिष्यः पवित्रं धृत्वा ॥

ॐ नमः - सदसे नमः सदसस्पतये - नमः - सखीनां - पुरो-
 गाणां - चक्षुषे - नमो दिवे नमः पृथिव्यै - हरिः ओं ।

सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमः ॥ नमस्कारः ॥

अशेषे हे परिषत् भवत्पादमूले मया समर्पितामिमां सौवर्णीं
 यत्किंचिदक्षिणां यथोक्तदक्षिणामिव ताम्बूलं च स्वीकृत्य ॥...नक्षत्रे
 ...राशौ जातस्य...शर्मणः मम वेदारम्भं कर्तुं योग्यतासिद्धिमनु-
 गृहाण ॥

विघ्नेश्वरपूजां कृत्वा ॥ संकल्पः ॥ शुभे दिने शोभने मुहूर्ते + शुभ-
तिथौ - नक्षत्रे...राशौ जातः...शर्मा अहं वेदारम्भं करिष्ये ॥
गणानां त्वा + सादनम् । इति । विघ्नेश्वरमुद्रास्य ।

अद्य पूर्वोक्त + शुभतिथौ मम वेदारम्भमुहूर्तलग्नापेक्षया आ-
दित्यादीनां नवानां ग्रहाणामानुकूल्यसिद्ध्यर्थं ये ये ग्रहाः शुभेतर-
स्थानेषु स्थिताः तेषां ग्रहाणामानुकूल्यसिद्ध्यर्थं ये ये ग्रहाः शुभस्था-
नेषु स्थिताः तेषां ग्रहाणां अत्यन्तातिशयशुभफलप्रदातृत्वसिद्ध्यर्थं
आदित्यादिनवग्रहदेवताप्रीत्यर्थं यत्किञ्चिद्धिरण्यदानं करिष्ये ।
दक्षिणां ताम्बूलं च गृहीत्वा ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभा-
वसोः । अनन्तपुण्यफलदं अतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ मम वेदारम्भ-
मुहूर्तलग्नापेक्षया आदित्यादीनां नवानां ग्रहाणामानुकूल्यसिद्ध्यर्थं
आदित्यादिनवग्रहदेवताप्रीतिं कामयमानस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥

वेदारम्भः ।

(आचार्यः शिष्याश्च संकल्प्य वेदारम्भं कुर्युः)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं + + शान्तये ।

ओं भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ।

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं श्रावण्यां पौ-
र्णमास्यां अध्यायोपाकर्मणि वेदारम्भं करिष्ये । (इति संकल्प्य ।
अप उपस्पृश्य)

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ हरिः ॐ (4) ॥

इषे - त्वा - ऊर्जे-त्वा - वायवः - स्थ - उपायवः - स्थ - देवोवः -
 सविता - प्रार्पयतु - श्रेष्ठतमाय - कर्मणे-आप्यायध्वं - अग्निः - देव-
 भागं - ऊर्जस्वतीः - पयस्वतीः - प्रजावतीः - अनमीवाः - अयस्वमाः -
 मावः - स्तेनः - ईशत - माघशंसः - रुद्रस्य - हेतिः - परिवः - वृणक्तु -
 ध्रुवाः - अस्मिन्- गोपतौ- स्यात् - बह्वीः - यजमानस्य - पशून् - पाहि ॥
 इषे - त्रिचत्वारिंशत् ॥

यज्ञस्य - घोषदसि - प्रत्युष्टं - ररुषः - प्रत्युष्टाः - अरातयः -
 प्रेयमगात् - धिषणा - बर्हिः - अच्छ - मनुना- कृता-स्वधया-वितष्टा-
 त्त आवहन्ति - कवयः - पुरस्तात् - देवेभ्यः - जुष्टं - इह - बर्हिः -
 आसदे - देवानां - परिषूतं - असि - वर्षवृद्धं - असि - देवबर्हिः -
 मात्वा - अन्वक् - मातिर्यक् - पर्वते - राद्ध्यासं-आच्छेत्ता ते-मारिषं-
 देवबर्हिः - शतबल्लशं - विरोह - सहस्रबल्लाः - विवयं - रुहेम -
 पृथिव्याः - संपृचः - पाहि - सुसंभृतात्वा-संभरामि-अदित्यै-रोस्नासि-

इन्द्रा॑ण्यै - सन्न॑हनं - पू॒षाते॑ - ग्रन्थि॑ - ग्रथ्ना॑तु - सते॑ - मा स्था॑त् - इन्द्र॑-
 स्थत्वा - बा॒हुभ्यां॑ - उद्य॑च्छे - बृ॒हस्प॑तेः - मूर्ध्ना॑ - ह॒रामि॑ - उ॒र्वन्तरि॑रुषं -
 अ॒न्विहि॑ - दे॒वङ्ग॑मं - अ॒सि ॥ स॒हस्र॑वल्शाः - अष्टा॑त्रिंशच्च ॥

शु॒न्धद्धं॑ - दै॒व्याय॑ - क॒र्मणे॑ - दे॒वय॑ज्यायै - मा॒तरि॑श्चनः -
 घ॒र्मोऽसि॑ - द्यौ॒रसि॑ - पृ॒थिव्य॑सि - वि॒श्वधा॑या अ॒सि - पर॑मेण - धा॒मना॑-
 दृ॒हस्व॑ - मा॒ह्नाः - व॒सूनां॑ - प॒वित्र॑मसि - श॒तधा॑रं - व॒सूनां॑ - प॒वित्र॑-
 मसि॑ - स॒हस्र॑धा॒रं - हु॒तस्तो॑कः - हु॒तोद्र॑पसः - अ॒ग्नये॑ - बृ॒हते॑ - ना॒काय॑-
 स्वा॒हा - द्या॒वापृ॑थि॒वीभ्यां॑ - सा - वि॒श्वायुः॑ - सा - वि॒श्वव्य॑चाः - सा -
 वि॒श्वकर्मा॑ - सं॒पृच्य॑द्धं - ऋ॒ताव॑रीः - ऊ॒र्मिणीः॑ - म॒धुम॑त्तमाः - म॒न्द्रा-
 ध॒नस्य॑ - सा॒तये॑ - सो॒मेन॑ - त्वा - आ॒तन॑चि॒म - इन्द्रा॑य - द॒धि - वि॒ष्णो-
 ह॒व्यं - र॒रुष॑स्व ॥ सो॒मेन॑ - अष्टौ॑ च ॥

क॒र्मणे॑ - वां - दे॒वेभ्यः॑ - श॒केयं॑ - वे॒षाय॑ त्वा - प्र॒त्युष्टं॑ - र॒रुषः॑ - प्र॒त्यु-
 ष्ठाः - अ॒रात॑यः - धू॒रसि॑ - धू॒र्व - धू॒र्वन्तं॑ - धू॒र्वतं॑ - योऽस्मा॑न् - धू॒र्वति॑ - त॒न्धू॒र्वयं॑ -
 व॒यं - धू॒र्वामः॑ - त्वं दे॒वानां॑ - अ॒सि - स॒स्त्रित॑मं - पा॒प्रित॑मं - जु॒ष्टत॑मं - व॒ह्नि॒तमं॑ -

दे॒व॒हू॒त॒मं - अ॒हु॒त॒म॒सि-ह॒वि॒र्द्धानं॑- दृ॒ह॒स्व-मा॒ह्वाः-मि॒त्रस्य॑ त्वा-च॒खु-
 षा - प्रे॒खे - मा॒भेः - मा - सं॒वि॒क्थाः-मा॒त्वा-हि॒सि॒षं - उ॒रु - वा॒ताय॑-
 दे॒वस्य॑त्वा - स॒वि॒तुः प्र॒स॒वे - अ॒श्विनोः॑-बा॒हुभ्यां॑ - पू॒ष्णः - ह॒स्ताभ्यां॑ -
 अ॒ग्नये॑ - जु॒ष्टं - नि॒र्व॒पामि॑ - अ॒ग्नी॒षो॒माभ्यां॑-इ॒दं - दे॒वानां॑ - इ॒द॒मु॒नः -
 स॒ह - स्फा॒त्यै॒त्वा - ना॒रा॒त्यै - सु॒व॒र॒भि-वि॒ख्ये॒षं - वै॒श्वान॑रं - ज्यो॒तिः -
 दृ॒ह॒न्तां-दु॒र्याः-द्या॒वापृ॒थि॒व्योः - उ॒र्व॒न्त॒रि॒ख्यं-अ॒न्वि॒हि-अ॒दि॒त्या॒स्त्वा-
 उप॒स्थे सा॒द॒यामि॑ - अ॒ग्ने-ह॒व्यं - र॒ख॒स्व ॥ मा॒त्वा-षट्च॑त्वारि॒ंश॒ञ्च
 ॥ ओं ॥

ॐ ॥ ब्र॒ह्म स॒न्ध॒त्तं-त॒न्मे जि॒न्व॒तम् । र॒ख॒त्र॒ स॒न्ध॒त्तं-त॒न्मे
 जि॒न्व॒तम् । इ॒ष॒ स॒न्ध॒त्तं-तां मे जि॒न्व॒तम् । ऊ॒र्ज॒ स॒न्ध॒त्तं-तां मे
 जि॒न्व॒तम् । र॒यि॒ स॒न्ध॒त्तं - तां मे जि॒न्व॒तम् । पु॒ष्टि॒ स॒न्ध॒त्तं - तां
 मे जि॒न्व॒तम् । प्र॒जा॒ स॒न्ध॒त्तं-तां मे जि॒न्व॒तम् । प॒शून् स॒न्ध॒त्तं-ता॒न्मे
 जि॒न्व॒तम् ॥ ओं ॥

ॐ ॥ भ॒द्रं-कर्णे॑भिः-शृ॒णु॒याम॑ दे॒वाः । भ॒द्रं प॑श्ये॒म-अ॒ख॒षभिः॑-
 य॒ज॒त्राः । स्थि॑रै॒रङ्गैः॑ - तु॒ष्टुवा॑ंसः - त॒नूभिः॑ । व्य॑शे॒म-दे॒व॒हि॒तं -

यदायुः । स्वस्ति न इन्द्रः - वृद्धश्रवाः । स्वस्ति नः - पूषा - विश्ववेदाः ।
 स्वस्ति नः - तारुण्यः - अरिष्टनेमिः । स्वस्ति नः - बृहस्पतिर्दधातु ॥
 ओं ॥

ॐ ॥ संज्ञानं - विज्ञानं - प्रज्ञानं - जानत् - अभिजानत् ।
 संकल्पमानं - प्रकल्पमानं - उपकल्पमानं - उपकृप्तं - कृप्तम् । श्रेयः -
 वसीयः - आयत् - संभूतं - भूतम् । चित्रः - केतुः - प्रभानाभान् -
 संभान् । ज्योतिष्मान् - तेजस्वान् - आतपन् - तपन् - अभितपन् ।
 रोचनः - रोचमानः - शोभनः - शोभमानः - कल्याणः । दर्शादृष्टा-
 दर्शता - विश्वरूपा - सुदर्शना । आप्यायमाना - प्यायमाना - आप्याया -
 सूनृतेरा । आपूर्यमाणा - पूर्यमाणा - पूरयन्ती - पूर्णा - पौर्णमासी ॥ ओं ॥

ॐ ॥ प्रसुगमन्ता - धियसानस्य - सखषणि - वरेभिः - वरान् -
 अभि - सुप्रसीदत । अस्माकं - इन्द्रः - उभयं - जुजोषति - यत् - सौम्यस्य -
 अन्धसः - बुबोधति ॥ अनृषराः - ऋजवः - सन्तु - पन्थाः - येभिः -
 सखायः - यन्तिनः - वरेयम् । समर्यमा - संभगोनः - निनीयात् -
 सञ्जास्पत्यं - सुयममस्तु - देवाः ॥ ओं ॥

ॐ ॥ अथातः - दर्शपूर्णमासौ - व्याख्यास्यामः - प्रातरग्निहोत्रं-
हुत्वा - अन्यमाहवनीयं प्रणीय - अग्नीनन्वादधाति - नगतश्रियोऽन्य-
मग्निं - प्रणयति ॥ ओं ॥

ॐ ॥ अथ कर्माणि - आचारात् - यानि गृह्यन्ते ॥ ओं ॥ ओं
अथातः - सामयाचारिकान् धर्मान् व्याख्यास्यामः ॥ ओं ॥ ओं
अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि - पाणिनीयं मतं यथा ॥ ओं ॥ ओं पञ्च-
संवत्सरमयं युगाद्वयक्षं प्रजापतिम् ॥ ओं ॥ ओं ॥ मयरसतजभन
लगसंमितं भ्रमति वाङ्मयं जगति यस्य ॥ ओं ॥ ओं ॥ गौः ।
ग्मा । ज्मा । क्ष्मा । क्षा । क्षमा । क्षोणी । क्षितिः । अवनिः ॥
ओं ॥ ओं ॥ अइउण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवरट् । लण् ।
वमङणनम् । झभञ् । घढधष् । जवगढदश् । खफळठथचटतव् ।
कपय् । शषसर् । हल् । इति माहेश्वराणि सूत्राणि ॥ वृद्धिरादैच् ।
अदेङ्गुणः ॥ ओं ॥ ओं ॥ अथातश्छन्दसां विवृतिं व्याख्यास्यामः ॥
ओं ॥ ओं ॥ गीर्नः श्रेयः । धेनवश्रीः । रुद्रस्तु नम्यः । भगो हि
याज्यः । धन्येयं नारी । धनवान् पुत्रः ॥ ओं ॥ ओं ॥ अथ वर्ण-
समाम्नायः ॥ ओं ॥ ओं ॥ अथातो धर्मजिज्ञासा ॥ ओं ॥ ओं ॥
अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ॥ ओं ॥

ॐ ॥ अ॒ग्निमी॑ळे - पु॒रोहि॑तं - य॒ज्ञस्य॑ - दे॒वमृ॑त्विजम् । हो॒तारं॑ -
रत्न॑धातमम् ॥ ओं ॥ ओं ॥ अ॒ग्न आ॑याहि - वी॒तये॑ - गृ॒णानः॑ -
हव्य॑दातये । नि॒होता॑ - स॒धिस॑ - ब॒र्हिषि॑ ॥ ओं ॥ ओं ॥ शन्नो

दे॒वीर॒भिष्ट॑ये - आ॒पो भ॑वन्तु - पी॒तये॑ । शं॒ योः - अ॒भि॒स्र॑वन्तु नः ॥
 ह॒रिः ओं ॥ न॒मो ब्र॑ह्म॒णे - न॒मो अ॒स्त्व॒ग्नये॑ - न॒मः पृ॒थि॒व्यै - न॒म ओ॒-
 ष॒धी॒भ्यः । न॒मो वा॒चे - न॒मो वा॒च॒स्प॒तये॑ - न॒मो वि॒ष्णवे॑ - बृ॒ह॒ते
 करो॑मि ॥ त्रिः ॥ ॐ तत्स॒त् ॥

॥ इति वेदारम्भः ॥

जयादिहोमः ।

(अन्वारब्धः आचार्यः जयादीन् जुहुयात् ।)

एतत्कर्मसमृद्धयर्थं जयादिहोमं करिष्ये ।

चि॒त्तश्च॑ स्वाहा । चि॒त्ताये॑दं न मम ॥ चि॒त्तिश्च॑ स्वाहा ।

चि॒त्त्या इ॑दं न मम ॥ आ॒कू॒तश्च॑ स्वाहा । आ॒कू॒ताये॑दं न मम ॥

आ॒कू॒तिश्च॑ स्वाहा । आ॒कू॒त्या इ॑दं न मम ॥ वि॒ज्ञा॒तश्च॑ स्वाहा । वि॒ज्ञा॒-
 ता॒ये॑दं न मम ॥ वि॒ज्ञा॒नश्च॑ स्वाहा । वि॒ज्ञा॒नाये॑दं न मम ॥

म॒नश्च॑ स्वाहा । म॒न॒स इ॑दं न मम ॥ श॒क॒रीश्च॑ स्वाहा । श॒क॒री॒भ्य
 इ॑दं न मम ॥ द॒र्शश्च॑ स्वाहा । द॒र्शा॒ये॑दं न मम ॥ पू॒र्ण॒मा॒सश्च॑

स्वाहा । पूर्णमासायेदं न मम ॥ बृहच्च स्वाहा । बृहत् इदं न मम ॥

रथन्तरश्च स्वाहा । रथन्तरायेदं न मम ॥

प्रजापतिः - जयान् - इन्द्राय - वृष्णे - प्रायच्छत् - उग्रः - पृत-
नाज्येषु - तस्मैविशः - समनमन्त - सर्वाः - सउग्रः - सहिहव्यः -
बभूव-स्वाहा - प्रजापतय इदं न मम ॥

अग्निर्भूतानां - अधिपतिः - स माऽवतु-अस्मिन् ब्रह्मन्-अस्मिन्
रूपत्रे - अस्यामाशिषि - अस्यां पुरोध्यायां - अस्मिन्कर्मन् - अस्यां देव-
हूत्यां - स्वाहा ॥ अग्नय इदं न मम ॥ (१)

इन्द्रो ज्येष्ठानां - अधिपतिः - स माऽवतु-अस्मिन् ब्रह्मन् + +
देवहूत्यां - स्वाहा ॥ इन्द्रायेदं न मम ॥ (२)

यमः पृथिव्याः - अधिपतिः - स माऽवतु - अस्मिन् ब्रह्मन्
+ + देवहूत्यां स्वाहा ॥ यमायेदं न मम ॥ (३)

वायुरन्तरिक्षस्य - अधिपतिः - स माऽवतु - अस्मिन् ब्रह्मन्

+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ वा॒यव इ॒दं न म॑म ॥ (४)

सूर्यो॑ दि॒वः-अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
दे॒वहू॑त्यां - स्वाहा ॥ सूर्या॑येदं न मम ॥ (५)

च॒न्द्रमा॑ न॒रुष॑त्राणां - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ च॒न्द्रम॑स इ॒दं न म॑म ॥ (६)

बृ॒हस्प॑तिः - ब्र॒ह्मणः॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां - स्वाहा ॥ बृ॒हस्प॑तय इ॒दं न म॑म ॥ (७)

मि॒त्रस्स॒त्यानां॑-अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ मि॒त्राये॑दं न मम ॥ (८)

वरु॑णोऽपां - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ वरु॑णायेदं न मम ॥ (९)

स॒मु॒द्रस्स्रो॒त्यानां॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
+ दे॒वहू॑त्यां - स्वाहा ॥ स॒मु॒द्राये॑दं न मम ॥ (१०)

अ॒न्नं॑ सा॒म्राज्या॑नां-अधि॑पति - तन्मा॑ऽवतु-अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् +
+ दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ अ॒न्नाये॑दं न मम ॥ (११)

सोम॑ ओष॒धीनां॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ सोमा॑येदं न मम ॥ (१२)

स॒विता॑ प्र॒स॒वानां॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ स॒वित्र इ॑दं न मम ॥ (१३)

रु॒द्रः प॒शूनां॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु-अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ रु॒द्राये॑दं न मम ॥ (अप उपस्पृश्य) (१४)

त्वष्टा॑ रूपा॒णां-अधि॑पतिः- स मा॑ऽवतु-अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन् + +
दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ त्वष्ट॑ इदं न मम ॥ (१५)

विष्णुः॑ पर्व॒तानां॑ - अधि॑पतिः - स मा॑ऽवतु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ विष्ण॑व इदं न मम ॥ (१६)

म॒रुतो॑ ग॒णानां॑ - अधि॑पतयः - ते मा॑ऽवन्तु - अ॒स्मिन् ब्र॒ह्मन्
+ + दे॒वहू॑त्यां-स्वाहा ॥ म॒रुद्भ्य इ॑दं न मम ॥ (१७)

पितरः - पितामहाः - परेऽवरे - तताः - ततामहाः - इह माऽ-
 वत । अस्मिन् ब्रह्मन् + देवहूत्यां - स्वाहा ॥ मन्त्रोक्तदेवताभ्य
 इदं न मम ॥ (अप उपस्पृश्य) (१८)

ऋताषाट् - ऋतधामा - अग्निर्गन्धर्वः - तस्यैषधयः - अप्स-
 रसः - ऊर्जो नाम - स इदं ब्रह्म - रूषत्रं पातु - ता इदं ब्रह्म - रूषत्रं पान्तु -
 तस्मै स्वाहा ॥ अग्नये गन्धर्वायेदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ ओ-
 षधीभ्यः अप्सरोभ्य इदं न मम ॥ (१)

संहितः - विश्वसामा - सूर्यो गन्धर्वः - तस्य मरीचयः -
 अप्सरसः - आयुवो नाम - स इदं ब्रह्म + + तस्मै स्वाहा ॥ सूर्याय
 गन्धर्वायेदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ मरीचिभ्यः अप्सरोभ्य
 इदं न मम ॥ (२)

सुषुम्नः - सूर्यरश्मिः - चन्द्रमा गन्धर्वः - तस्य नरूषत्राणि - अप्स-
 रसः - वेकुरयो नाम - स इदं ब्रह्म + + तस्मै स्वाहा ॥ चन्द्रमसे गन्ध-
 र्वायेदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ नक्षत्रेभ्यः अप्सरोभ्य इदं
 न मम ॥ (३)

भुज्युस्सुपर्णः - यज्ञो गन्धर्वः - तस्य दक्षिणाः - अप्सरसः -
 स्तवा नाम - स इदं ब्रह्म + तस्मै स्वाहा ॥ यज्ञाय गन्धर्वायेदं न मम ॥
 ताभ्यः स्वाहा ॥ दक्षिणाभ्यः अप्सरोभ्य इदं न मम ॥ (४)

प्रजापतिः - विश्वकर्मा - मनो गन्धर्वः - तस्य - ऋक्सामानि -
 अप्सरसः - वह्नयो नाम - स इदं ब्रह्म + तस्मै स्वाहा ॥ मनसे गन्धर्वा-
 येदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ ऋक्सामेभ्यः अप्सरोभ्य इदं
 न मम ॥ (५)

इषिरः - व्यश्वव्यचाः - वातो गन्धर्वः - तस्यापः - अप्सरसः -
 मुदा नाम - स इदं ब्रह्म + तस्मै स्वाहा ॥ वाताय गन्धर्वायेदं न मम ॥
 ताभ्यः स्वाहा ॥ अद्भ्यः अप्सरोभ्य इदं न मम ॥ (६)

भुवनस्य पते - यस्य ते - उपरि - गृहाः - इह च । सनोरास्व-
 अज्यानि - रायस्पोष - सुवीर्य - संवत्सरीणां - स्वस्ति - स्वाहा ॥ भुवनस्य
 पत्ये इदं न मम ॥ (७)

परमेष्ठा - अधिपतिः - मृत्युर्गन्धर्वः - तस्य विश्वं - अप्सरसः -
 भुवो नाम - स इदं ब्रह्म + तस्मै स्वाहा ॥ मृत्यवे गन्धर्वायेदं न

मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ विश्वस्मै अप्सरोभ्य इदं न मम ॥ (८)

सुखिषतिः - सुभूतिः - भद्रकृत् - सुवर्वान् - पर्जन्यः - गन्धर्वः -
तस्य - विद्युतः - अपसरसः - रुचो नाम - स इदं ब्रह्म + तस्मै स्वाहा ॥

पर्जन्याय गन्धर्वायेदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ विद्युन्मयः
अप्सरोभ्य इदं न मम ॥ (९)

दूरेहेतिः - अमृडयः - मृत्युर्गन्धर्वः - तस्य प्रजाः - अपसरसः -
भीरुवो नाम - स इदं ब्रह्म + + तस्मै स्वाहा ॥ मृत्यवे गन्धर्वायेदं
न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ प्रजाभ्यः अप्सरोभ्य इदं न मम ॥
(१०)

चारुः - कृपणकाशी - कामो गन्धर्वः - तस्याधयः - अपसरसः -
शोचयन्तीर्नाम - स इदं ब्रह्म + + तस्मै स्वाहा ॥ कामाय गन्धर्वा-
येदं न मम ॥ ताभ्यः स्वाहा ॥ आधिभ्यः अप्सरोभ्य इदं न मम ॥
(११)

सनः - भुवनस्यपते - यस्य ते - उपरि - गृहाः - इह च । उरु -
ब्रह्मणे - अस्मै - खषत्राय - महि - शर्म - यच्छ - स्वाहा ॥ भुवनस्य पत्ये
इदं न मम ॥ (१२)

प्रजापते - न त्वत् - एतानि - अन्यो विश्वा - जातानि - परिता-
 बभूव । यत्कामास्ते - जुहुमः - तन्नो अस्तु - वयं स्याम - पतयः - रयी-
 णां - स्वाहा ॥ प्रजापतय इदं न मम ॥ भूः स्वाहा ॥ अग्नय इदं
 न मम ॥ भुवः स्वाहा ॥ वायव इदं न मम ॥ सुवः स्वाहा ॥
 सूर्यायेदं न मम ॥ यदस्य - कर्मणः - अत्यरीरिचं - यद्वा न्यूनं - इहा-
 करम् । अग्निष्टत् - स्विष्टकृत् - विद्वान् - सर्व - स्विष्टं - सुहुतं - करोतु -
 स्वाहा ॥ अग्नये स्विष्टकृत इदं न मम ॥

(परिध्यञ्जनम्—मध्यमं परिधिं प्रहृत्य । इतरौ युगपत् प्रह-
 रन्नुत्तरपरिधेरग्रमङ्गारेषु उपगूहेत् । दर्वीद्वयेन संस्त्रावं हुत्वा)
 वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यः संस्त्रावभागेभ्य इदं न मम ॥ (दर्व्या
 जुहोति) ओं भूर्भुवः - सुवः स्वाहा ॥ प्रजापतय इदं न मम ॥ अ-
 स्मिन् कर्मणि अविज्ञातप्रायश्चित्तं करिष्ये ॥

अनाज्ञातं - यदाज्ञातं - यज्ञस्य - क्रियते - मिथु । अग्ने - तदस्य -
 कल्पय - त्वं हि वेत्थ - यथातथं - स्वाहा ॥ अग्नय इदं न मम ॥
 पुरुषसंमितः - यज्ञः - यज्ञः - पुरुषसंमितः । अग्ने - तदस्य - कल्पय -
 त्वं हि वेत्थ - यथातथं - स्वाहा ॥ अग्नय इदं न मम ॥ यत्पाकत्राः -

मनसा - दीनदख्खान । यज्ञस्य - मन्वते - मर्तासः । अग्निष्टद्धोता -
 ऋतुवित् - विजानन् । यजिष्ठो देवान् - ऋतुशो यजाति - स्वाहा ॥ अग्नय
 इदं न मम ॥ विपर्यासप्रायश्चित्तं करिष्ये ॥ त्वन्नो अग्ने - वरुणस्य -
 विद्वान् - देवस्य - हेडः - अव - यासिसीष्ठाः । यजिष्ठः - बह्निमतमः -
 शोशुचानः - विश्वा - द्वेषासि - प्रमुमुग्धि - अस्मत् - स्वाहा ॥ अग्नी-
 वरुणाभ्यामिदं न मम ॥ सत्त्वन्नः - अग्ने - अवमः - भवोती - नेदिष्ठः -
 अस्याः - उषसः - व्युष्टौ । अवयख्खनः - वरुणं - रराणः - वीहि-
 मृडीकं - सुहवोनः - एधि - स्वाहा ॥ अग्नीवरुणाभ्यामिदं न मम ॥
 भूः स्वाहा ॥ अग्नय इदं न मम ॥ भुवः स्वाहा ॥ वायव इदं न
 मम ॥ सुवः स्वाहा ॥ सूर्यायेदं न मम ॥ ओं भूर्भुवस्सुवः स्वाहा ॥
 प्रजापतय इदं न मम ॥ अस्मिन् उपाकर्महोमकर्मणि मध्ये संभा-
 वितसमस्तविध्यपराधप्रायश्चित्तार्थं सर्वप्रायश्चित्ताहुतिं होष्यामि ॥
 ॐ भूर्भुवस्सुवः स्वाहा ॥ प्रजापतय इदं न मम ॥ श्रीविष्णवे
 स्वाहा ॥ विष्णवे परमात्मन इदं न मम ॥ नमो रुद्राय पशुपतये
 स्वाहा ॥ रुद्राय पशुपतय इदं न मम ॥ (अप उपस्पृश्य)

सप्तते अग्ने - सभिधः - सप्तजिह्वाः - सप्तरूपयः - सप्तधाम - प्रि-

याणि । सप्तहोत्राः - सप्तधात्वा - यजन्ति - सप्तयोनीः - आपृणस्व -
 घृतेन-स्वाहा ॥ अग्नये सप्तवत इदं न मम ॥ (इति पूर्णाहुतिं हुत्वा)
 (आज्यपात्रं दव्यौ चोत्तरतो निधाय । अप उपस्पृश्य । प्राणाना-
 यम्य । अग्निं पूर्ववत् परिपिबति) अदितेऽन्वमंस्थाः । अनुमते-
 ऽन्वमंस्थाः । सरस्वतेऽन्वमंस्थाः । देव सवितः प्रासावीः । वरु-
 णाय नमः सकलाराधनैः स्वर्चितम् । (इति प्रणीतापात्रमभ्यर्च्य
 आदाय अग्नेः पश्चात् स्वस्य पुरस्तान्निधाय । तस्मिन् पात्रान्तरेण
 किञ्चिज्जलं संस्त्राव्य । तज्जलं दक्षिणहस्तेन प्रागादिदिक्षु ऊर्ध्वं च
 किञ्चित् बहिर्निनीय । भूमौ किञ्चिन्निनीय । तेन आत्मानं शिष्यां-
 च प्रोक्ष्य ।) ब्रह्मन् वरं ते ददामि । (इति ब्रह्मणे दक्षिणां दत्त्वा)
 ब्रह्मणे नमः सकलाराधनैः स्वर्चितम् इत्यभ्यर्च्य । अग्नेः वरुणस्य
 वेदव्यासस्य काण्डक्रषीणां च पुनः पूजां कृत्वा)

तत्त्वायामि - ब्रह्मणा वन्दमानः - तदाशास्ते - यजमानो हवि-
 र्भिः अहेडमानो-वरुणेह बोधि - उरुशं स मानः - आयुः प्रमोषीः ॥

यज्ञेन - यज्ञमयजन्त - देवाः - तानि - धर्माणि - प्रथमा-
 नि - आसन् । तेहनाकं - महिमानः - सचन्ते - यत्र पूर्वे - साद्धयाः -
 सन्ति देवाः ॥ अस्मात्कुम्भात् वरुणं यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि ॥
 अस्याः प्रतिमायाः वेदव्यासं काण्डक्रषींश्च यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि ॥

(इत्युद्वास्य) स्वाहा । अग्नेरुपस्थानं करिष्ये ॥ अग्ने नय - सुपथा-
 राये - अस्मान् - विश्वानि - देव - वयुनानि - विद्वान् । युयोध्यस्मत् -
 जुहुराणं - एनः - भूयिष्ठान्ते - नमोऽर्क्ति - विधेम ॥ अग्नये नमः ।
 मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं हुताशन । यद्धुतं तु मया देव परि-
 पूर्णं तदस्तु ते ॥ प्रायश्चित्तान्यशेषाणि तपःकर्मात्मकानि वै । यानि
 तेषामशेषाणां कृष्णानुस्मरणं परम् ॥ अभिवादये + + भोः ॥ (अग्निं
 नमस्कुर्यात्) ।

प्रथमश्रावणे नान्दी ।

दर्भेष्वासीनो दर्भान् धारयमाणः ।

शुक्लाम्बरधरं + + शान्तये ॥

ॐ भूः + + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अद्यपूर्वो-
 क्त एवंगुणविशेषण विशिष्टायामस्यां पूर्णिमायां शुभतिथौ अद्य कृत-
 *उपाकर्माङ्गं हिरण्यरूपेण अभ्युदयं करिष्ये । (अप उपस्पृश्य)
 हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतश्शान्तिं
 प्रयच्छ मे ॥ उपाकर्माङ्गभूते अस्मिन्नाभ्युदयिके सत्यवसुसंज्ञकानां

*प्रथमोपाकृतिकृतः ब्रह्मचारिणः पित्रादिः अभ्युदयं पुण्याहं च कुर्यात् ।
 (पित्रादिः नो चेत् स्वयमेव वा कुर्यात्) । पित्रादिकर्तृकनान्यां ...नक्षत्रे ... राशौ
 जातस्य ... शर्मणः अस्य माणवकस्य उपाकर्माङ्गं इति संकल्पे विशेषः ।

विश्वेवां देवानां नान्दीमुखानां तृप्त्यर्थं प्रपितामहीपितामहीमातृणां
 नान्दीमुखीनां तृप्त्यर्थं प्रतितामहपितामहपितृणां नान्दीमुखानां
 तृप्त्यर्थं सपत्नीकमातामहमातुःपितामहमातुःप्रपितामहानां नान्दीमु-
 खानां तृप्त्यर्थं इदमाग्नेयं हिरण्यं सदक्षिणाकं सताम्बूलं नान्दीशो-
 भनदेवतास्वरूपेभ्यः नानागोत्रेभ्यः ब्राह्मणेभ्यः तेभ्यस्तेभ्यः संप्रददे-
 न मम ॥ (इति दक्षिणां ताम्बूलं च ब्राह्मणेभ्यो दत्त्वा) संपन्नम् ।

इडा - देवहूः - मनुः - यज्ञनीः - बृहस्पतिः - उक्थामदानि -
 श० सिषत् - विश्वेदेवाः - सूक्तवाचः - पृथिविमातः - मा मा हि० सीः -
 मधु मनिष्ये - मधु जनिष्ये - मधु वरूष्यामि - मधु वदिष्यामि -
 मधुमतीं - देवेभ्यः - वाचमुद्यासं - शुश्रूषेण्यां - मनुष्येभ्यः - तं मा
 देवाः - अवन्तु - शोभायै - पितरोऽनुमदन्तु ॥ इड एहि । अदित
 एहि । सरस्वत्येहि । शोभनं शोभनम् । मनस्समाधीयताम् । प्रसी-
 दन्तु भवन्तः । श्रीरस्त्विति भवन्तो ब्रुवन्तु । पुण्याहं भवन्तो ब्रुव-
 न्तु ॥ (ब्राह्मणदत्तानक्षतान् शिरसि धारयेत् ॥)

॥ अथ पुण्याहवाचनम् ॥

शुक्लाम्बरधरं + + शान्तये ।

ॐ भूः + भूर्भुवस्सुवरोम् ।

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं एतदङ्गं
पुण्याहवाचनं करिष्ये । (अप उपस्पृश्य)

इ॒मं मे॑ वरु॒ण - श्रु॒धी ह॒वं - अ॒द्याच॑ मृ॒डय॑ । त्वा॒मव॑स्युः -
आ॒च॒के । त॒त्वाया॑मि - ब्र॒ह्मणा॑ व॒न्द॒मानः॑ - तदा॑शा॒स्ते - य॒ज॒मानो॑
ह॒विर्भिः॑ अ॒हेड॑मानो - वरु॒णेह॑ बो॒धि - उरु॑श॒ स मा॑नः - आ॒युः प्र-
मो॒षीः ॥

अस्मिन् कुम्भे वरुणमावाहयामि । (इति वरुणमावाह्य आ-
सनादिसर्वोपचारान् कृत्वा) अस्मिन् पुण्याहवाचनजपकर्मणि
सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमः । भवद्विरनुज्ञातः पुण्याहं वाचयिष्ये ।
कर्मणः पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्तु । उपाकरणकर्मणे स्वस्ति भवन्तो
ब्रुवन्तु । कर्मणः ऋद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु । ऋद्धिस्समृद्धिरस्तु ।
पुण्याहसमृद्धिरस्तु । शुभं कर्मास्तु । प्रजापतिः प्रीयताम् । शा-
न्तिरस्तु । पुष्टिरस्तु । तुष्टिरस्तु । वृद्धिरस्तु । अविघ्नमस्तु । आ-
युष्यमस्तु । आरोग्यमस्तु । अचलमैश्वर्यमस्तु । धनधान्यसमृद्धिरस्तु ।
गोब्राह्मणेभ्यश्शुभं भवतु । (ऐशान्यां बहिर्देशे) अरिष्टनिरसनमस्तु ।
(आग्नेय्याम्) यत् पापं तत्प्रतिहतमस्तु । यत् श्रेयस्तदस्तु । सर्वशो-
भनमस्तु । सर्वास्संपदस्सन्तु ।

ॐ शान्ति॑श्शान्ति॑श्शान्तिः॑ ॥ दधि॑ काव॒र्णो अ॒कारि॑षञ्जि-
ष्णो॒रश्व॑स्य वा॒जिनः॑ । सु॒रभि॑ नो मु॒खाकर॑त्प्रण आयू॑षि ता॒रिषत्॑ ॥

आपो हि॒ष्ठा म॒यो भुव॒स्तान ऊ॒र्जे द॒धातन । म॒हेर॒णाय॑ च॒रुष॑से ।
 यो व॑रि॒शव॑त॒मो र॒सस्त॑स्य भाजयते॒हनः । उ॒शती॑रिव॒ मातरः॑ । तस्मा॒
 अर॑ङ्गमाम॒वो यस्य॑ रू॒षया॑य जि॒न्वथ॑ । आपो॑ जनय॒था च॑ नः ॥

हि॒र॒ण्यव॑र्णा॒श्शुच॑यः पा॒वका॑ यासु जा॒तः क॒श्यपो॑ या॒स्विन्द्रः॑ ।
 अ॒ग्नि॒य्या ग॑र्भ॒न्दधि॑रे वि॒रूपा॑स्ता न आप॒स्स॒स्योना॑ भवन्तु ॥
 यासा॑रा॒जा व॑रु॒णो या॑ति म॒ध्ये स॒त्यानृ॑ते अव॒पश्य॑ज्जनानाम् । म॒धु-
 श्रुत॑श्शुच॒यो याः पा॒वका॑स्ता न आप॒श्य॒स्योना॑ भवन्तु ॥ यासान्दे॒वा
 दि॒वि कृ॑ण्वन्ति भ॒रुष॑य्या अ॒न्तरि॑रू॒षे बहु॑धा भवन्ति । याः पृ॒थि-
 वीं प॑य॒सोन्द॑न्ति शु॒क्रास्ता॑ न आप॒श्य॒स्योना॑ भवन्तु ॥ शि॒वेन॑ मा च-
 रू॒षुषा॑ पश्यताप॒रिश॑वया॒ तनु॑वोप॒स्पृश॑त त्वचं॑ मे । सर्वा॑ अ॒ग्नीर॑-
 प॒सुष॑दो हु॒वे वो म॑यि व॒र्चो ब॒लमो॑जो निध॑त्त ॥

प॒वमा॑नस्सुव॒र्जनः॑ । प॒वित्रे॑ण विच॒र्षणिः॑ । यः पो॒ता स पु॑-
 नातु॑ मा । पु॒नन्तु॑ मा दे॒वज॑नाः । पु॒नन्तु॑ म॒नवो॑ धि॒या । पु॒नन्तु॑ वि॒श्वे

आ॒यवः॑ । जा॒तवे॑दः प॒वित्र॑वत् । प॒वित्रे॑ण पु॒नाहि॑ मा । शु॒क्रेण॑ दे॒व-
दी॒द्यत् । अ॒ग्ने कृ॒त्वाकृ॒तूँरनु॑ । (१)

यत्ते॑ प॒वित्र॑म॒र्चिषि॑ । अ॒ग्ने वि॒तत॑मन्तरा । ब्र॒ह्म ते॑न पु॒नी-
महे॑ । उ॒भाभ्या॑न्दे॒व स॒वितः॑ । प॒वित्रे॑ण स॒वेन॑ च । इ॒दं ब्र॒ह्म पु॒नी-
महे॑ । वै॒श्वदे॒वी पु॒नती॑ दे॒व्यागा॑त् । यस्यै॑ ब॒ह्वीस्त॒नुवो॑ वी॒तपृ॑ष्ठाः ।
तया॑ म॒दन्त॑स्स॒धमा॑द्येषु । वय॑ँस्याम॒ पत॑यो र॒यीणा॑म् । (२)

वै॒श्वान॑रो र॒श्मिभि॑र्मा पु॒नातु॑ । वा॒तः प्रा॑णेनै॒षिरो॑म॒योभूः॑ । द्या-
वा॒पृथि॒वी प॒यसा॑ प॒योभिः॑ । ऋ॒ताव॑री य॒ज्ञिये॑ मा पु॒नीता॑म् । बृ॒हद्भि॑-
स्स॒वित॑स्तृ॒भिः । व॒र्षिष्ठै॑र्दे॒वम॑न्म॒भिः । अ॒ग्ने द॑रु॒षैः पु॒नाहि॑ मा । येन॑
दे॒वा अ॑पु॒नत॑ । येना॑पो॒दिव्य॑ङ्क॒शः । तेन॑ दि॒व्येन॑ ब्र॒ह्मणा॑ । (३)

इ॒दं ब्र॒ह्म पु॒नीम॑हे । यः पा॒वमा॑नीर॒द्धये॑ति । ऋ॒षिभि॑स्संभृ॒त-
र॑सम् । स॒र्वँ स॒पूत॑मश्वा॒ति । स्व॒दितं॑ मा॒तरि॑श्व॒ना । पा॒वमा॑नीर्यो
अ॒द्धये॑ति । ऋ॒षिभि॑स्संभृ॒त-र॑सम् । तस्मै॑ स॒रस्व॑तीदु॒हे । रू॒षीर॑ँ सर्पि-
र्मा॒धूद॑कम् । पा॒वमा॑नीस्व॒स्त्यय॑नीः । (४)

सु॒दु॒घा॒ हि॒ प॒य॒ स्व॒तीः । ऋ॒षि॒भि॒स्सं॒भृ॒तो र॒सः । ब्रा॒ह्म॒णे॒ष्वमृ॒त॑
हि॒तम् । पा॒व॒मा॒नीर्दि॒शन्तु॑ नः । इ॒मं॒ल्लो॒कम॒थो अ॒मुम् । का॒मा॒न्ध॒सम॑
र्द्ध॒यन्तु॑ नः । दे॒वीर्दे॒वैस्स॒माभृ॑ताः । पा॒व॒मा॒नीस्व॒स्त्यय॑नीः । सु॒दु॒घा
हि॒ घृ॒तश्च॒तः । ऋ॒षि॒भि॒स्सं॒भृ॒तो र॒सः । (५)

ब्रा॒ह्म॒णे॒ष्वमृ॒त॑ हि॒तम् । येन॑ दे॒वाः प॒वि॒त्रेण॑ । आ॒त्मानं॑ पु॒न॒ते
स॒दा । तेन॑ स॒हस्र॑धा॒रेण॑ । पा॒व॒मा॒न्यः पु॒न॒न्तु मा । प्रा॒जाप॑त्यं प॒वि॒त्रम् ।
श॒तो॒द्याम॑ हिर॒ण्म॒यम् । तेन॑ ब्र॒ह्म॒वि॒दो व॒यम् । पू॒तं ब्र॒ह्म॒पु॒नीम॑हे । इन्द्र॑
स्सु॒नी॒ती स॒ह मा पु॒नातु॑ । सोम॑स्व॒स्त्या व॒रु॒णस्स॒मी॒च्या । य॒मो रा॒जा
प्र॒मृ॒णाभिः॑ पु॒नातु॑ मा । जा॒तवे॑दा मोर्ज॑यन्त्या पु॒नातु॑ । (६)

(अ॒नुर॒यी॒णां ब्र॒ह्म॒णा स्व॒स्त्यय॑नी॒स्सु॒दु॒घा॒हि घृ॒तश्च॒त ऋ॒षि॒भि॒
स्सं॒भृ॒तो र॒सः पु॒नातु॑ त्री॒णि च) ॥

भूर्भु॒वस्सु॒वः । तच्छ॒य्यो॒रावृ॑णीमहे । गा॒तुय्य॑ज्ञाय । गा॒तु॒
य्य॑ज्ञप॒तये॑ । दै॒वी स्व॒स्तिर॑स्तु नः । स्व॒स्तिर्मा॑नु॒षेभ्यः॑ । ऊ॒र्ध्वाञ्जि॑
गा॒तु भेष॑जम् । श॒न्नो अ॑स्तु द्वि॒पदे॑ । श॒श्वतु॑ष्पदे । ॐ शो॒न्ति॒शशा॑-

न्तिशान्तिः ॥ वरुणाय नमः सकलाराधनैः स्वर्चितम् ॥ तत्त्वा-
 यामि + प्रमोषीः ॥ अस्मात् कुम्भात् वरुणं यथास्थानं प्रतिष्ठाप-
 यामि ॥ दुपदादिवेन्मुमुचानः । स्विन्नस्त्रात्वीमलादिव । पूतं
 पवित्रेणैवाज्यम् । आपश्शुन्धन्तु मैतसः ॥ भूर्भुवस्सुवः ॥ (इति
 पुण्याहजलेन आत्मानं शिष्यांश्च प्रोक्ष्य ॥) अकालमृत्युहरणं सर्व-
 व्याधिनिवारणम् । सर्वपापक्षयकरं वरुणव्यासकाण्डक्राविपादोदकं
 शुभम् ॥ इति तीर्थं प्राश्य सर्वांश्च प्राशयेत् । ब्रह्मार्पणं कृत्वा, पवित्रं
 विसृज्य आचामेत् ॥ आशीर्वादे कृते सर्वेऽप्यक्षतान् शिरसि धार-
 येयुः । आचार्यं संपूज्य स्वास्तिवाचनपूर्वकं गृहं गच्छेयुः ॥ शिवमस्तु ॥

॥ इत्यापस्तम्बीयोपाकरणप्रयोगः ॥

गायत्रीजपः ।

आचम्य, पवित्रं धृत्वा, दर्भेष्वासीनो दर्भान् धारयमाणः ।

शुक्लाम्बरधरं + + विघ्नोपशान्तये ॥

ओं भूः + + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे दिने
 शोभने मुहूर्ते आद्यब्रह्मणः द्वितीये परार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतम-
 न्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भर-
 तखण्डे मेरोर्दक्षिणे पार्श्वे दण्डकारण्ये शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्याव-

हारिके प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये...नाम संवत्सरे दक्षि-
णायने ...ऋतौ ... मासे...पक्षे प्रथमायां शुभतिथौ ...वासरयु-
क्तायां ...नक्षत्रयुक्तायां शुभयोगशुभकरण-एवंगुणविशेषणविशिष्टा-
यामस्यां प्रथमायां शुभतिथौ संवत्सरप्रायश्चित्तार्थं मिथ्याधीतप्रायश्चि-
त्तार्थं अपतनीयदोषनिर्हरणार्थं अष्टोत्तरसहस्रसंख्यया गायत्रीमहा-
मन्त्रजपं करिष्ये । (दर्भान्निरस्य, अप उपस्पृश्य) । प्रणवस्य ऋषि-
र्ब्रह्मा इत्याद्यारभ्य अष्टोत्तरसहस्रगायत्रीजपं कृत्वा प्राणायामं कृत्वा
उपस्थानं कृत्वा पवित्रं विसृज्य आचामेत् ॥

यद्वा—सत्यां शक्तौ समिदाहुतिं कुर्यात् । सावित्र्या समि-
त्सहस्रमाधास्ये इति संकल्पे विशेषः । श्रोत्रियागारादाहृतेऽग्नौ यथा-
विधिप्रतिष्ठापिते परिस्तीर्णे परिषित्ते घृतेनाभ्युज्य एकैकशः प्रणव-
ठ्याहृतिपूर्वया गायत्र्या समित्सहस्रमादध्यात् । न स्वाहाकारः ।
परिषिच्य उपतिष्ठेत् । अष्टोत्तरसहस्रं समिध इति केचित् । ओं
तत्सत् ॥

इति गायत्रीजपः ।

दर्शतर्पणम् ।

आचम्य, पवित्रं घृत्वा, दर्भेष्वसीनः, दर्भान् धारयमाणः ॥

शुक्लाम्बरधरं + + विघ्नोपशान्तये ॥

ओं भूः + + भूर्भुवस्सुवरोम् ।

समोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् अप-
 वित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा । यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं
 स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः । मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितम् ।
 श्रीरामस्मरणेनैव व्यपोहति न संशयः । श्रीगोविन्द गोविन्द
 गोविन्द अस्य श्रीभगवतः महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य
 अद्य ब्रह्मणः द्वितीये परार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टा-
 विंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरो-
 र्दक्षिणे पार्श्वे दण्डकारण्ये शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके
 प्रभवादीनां षष्ट्याः संवत्सराणां मध्ये...नाम संवत्सरे...अयने
 ...ऋतौ...मासे कृष्णपक्षे अमावास्यायां पुण्यतिथौ...वासरयु-
 क्तायां...नक्षत्रयुक्तायां विष्णुनक्षत्रविष्णुयोगविष्णुकरण-एवंगुण-
 विशेषणविशिष्टायामस्याममावास्यायां पुण्यतिथौ (प्राचीनावीती)
 ...गोत्राणां.....शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां पितृपिता-
 महप्रपितामहानाम् ... गोत्राणां ... दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां
 मातृपितामहीप्रपितामहीनां...गोत्राणांशर्मणां ...गोत्राणां
 ...दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां सपत्नीकमातामह-मातुःपितामह-
 मातुःप्रपितामहानां उभयवंशपितृणामक्षय्यतृप्त्यर्थं अमावास्यापुण्य-
 काले दर्शश्राद्धं तिलतर्पणरूपेणाद्य करिष्ये ॥ (दक्षिणतो दर्भान्नि-
 रस्य) (उपवीती) अप उपस्पृश्य (प्राचीनावीती) प्रागग्रेषु दर्भेषु
 दक्षिणाग्रं कूर्चं (सकृदाच्छिन्नं वा) निधाय तिलांश्च गृहीत्वा

आ॒या॒त पि॒तर॒स्सो॒म्या ग॒म्भीरै॒रप॒थिभिः॑ पू॒र्वैः । प्र॒जाम॒-
स्म॒भ्यं द॒दतो॑ रा॒यिश्च॑ दी॒र्घायु॑त्वश्च श॒तशार॑दश्च ॥ अ॒स्मिन् कूर्चे॑
वर्ग॑द्वयपि॒तृना॒वाह॑यामि ।

सकृ॑दाच्छिन्नं ब॒र्हिरू॒र्णामृ॑दु । स्यो॒नं पि॒तृभ्य॑स्त्वा भरा॒-
म्य॒हम् । अ॒स्मिन्सी॑दन्तु मे पि॒तर॒स्सो॒म्याः । पि॒ताम॒हाप्र॑पि॒-
ताम॒हाश्चानु॑गैस्सह ॥ वर्ग॑द्वयपि॒तृणामि॑दमासनम् । सक॒लारा॑धनैः
स्वर्चि॑तम् ।

उदी॑रताम॒वर उत्प॑रास उ॒न्मध्य॑मा॒पि॒तर॒स्सो॒म्यासः॑ । अ॒सुं
य ई॒युर॒वृका ऋ॒तज्ञा॑स्ते नोऽव॑न्तु पि॒तरो॒ हवेषु॑ । ... गो॒त्रान् ...
शर्म॑णः वसु॒रूपान् अ॒स्मत्पि॑तृन् स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।

अ॒ङ्गिर॑सो न॒पि॒तरो न॑व॒ग्वा अथ॑र्वा॒णो भृ॒गव॑स्सो॒म्यासः॑ ।
तेषां॑ व॒यं सु॒मतौ य॒ज्ञिया॑नामपि भ॒द्रे सौ॒मन॑से स्याम । ... गो॒त्रान्
... शर्म॑णः वसु॒रूपान् अ॒स्मत्पि॑तृन् स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।

आ॒यन्तु॑ न॒पि॒तर॒स्सो॒म्यासोऽग्नि॑ष्वात्ता॒पथि॑भिर्दे॒वयानैः॑ ।
अ॒स्मिन् य॒ज्ञे स्व॒धया॑ म॒दन्त्व॑धि॒ब्रुव॑न्तु ते अ॒वन्त्व॑स्मान् । ... गो॒त्रान्
... शर्म॑णः वसु॒रूपान् अ॒स्मत्पि॑तृन् स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ॥ (१)

ऊ॒र्जं॑ व॒हन्ती॑र॒मृतं॑ घृ॒तं प॑यः॒ की॒ला॒लं प॑रि॒स्रुतं॑ स्व॒धास्य॑ तर्प॒-
यत॑ मे पि॒त॒न् ।...गो॒त्रान्...श॒र्मणः॑ रु॒द्ररू॒पान् अ॒स्मत्पि॑ताम॒हान्
स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।

पि॒तृभ्य॑स्स्व॒धावि॑भ्यस्स्व॒धा नमः॑ । पि॒ताम॑हेभ्यस्स्व॒धावि॑भ्य॒-
स्व॒धा नमः॑ । प्र॒पि॒ताम॑हेभ्यस्स्व॒धावि॑भ्यस्स्व॒धा नमः॑ । ... गो॒त्रान्
...श॒र्मणः॑ रु॒द्ररू॒पान् अ॒स्मत्पि॑ताम॒हान् स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।

ये चे॒ह पि॒त॒रो ये च॑ ने॒ह या॑श्च वि॒द्वा या॑श्च न प्रवि॒द्वा ।
अ॒ग्ने ता॑न् वे॒त्थ॒ यदि॑ ते जा॒तवे॑दस्त॒या प्र॑त्तं स्व॒धया॑ म॒दन्तु॑ । ...
गो॒त्रान्...श॒र्मणः॑ रु॒द्ररू॒पान् अ॒स्मत्पि॑ताम॒हान् स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।
(२)

म॒धु वा॑ता ऋ॒ताय॑ते म॒धु ख॑रन्ति सि॒न्धवः॑ । मा॒ध्वीर्न॑स्स॒-
न्त्वो॑षधीः ।... गो॒त्रान्...श॒र्मणः॑ आ॒दि॒त्यरू॒पान् अ॒स्मत्प्र॑पि॒ताम॒हान्
स्व॒धा नम॑स्तर्पयामि ।

म॒धु न॑क्तमु॒तोष॑सि म॒धुम॑त्पा॒र्थिव॑रजः । म॒धु द्यौ॑रस्तु न॒-
पि॒ता । ...गो॒त्रान्...श॒र्मणः॑ आ॒दि॒त्यरू॒पान् अ॒स्मत्प्र॑पि॒ताम॒हान् स्व॒धा
नम॑स्तर्पयामि ।

मधुमा॑न्नो वन॒स्पति॑र्मधु॒मा॑ अस्तु सूर्यः॑ । मा॒ध्वीर्गा॑वो भवन्तु
नः । ...गोत्रान् ... शर्मणः आदित्यरूपानस्मत्प्रपितामहान् स्वधा
नमस्तर्पयामि । (३)

...गोत्राः ...दाः वसुरूपाः अस्मन्मातृः स्वधा नमस्तर्प-
यामि । त्रिः ॥

...गोत्राः...दाः रुद्ररूपाः अस्मत्पितामहीः स्वधा नम-
स्तर्पयामि । त्रिः ॥

....गोत्राः ...दाः आदित्यरूपाः अस्मत्प्रपितामहीः स्वधा
नमस्तर्पयामि । त्रिः ॥

ऊर्जं वहन्तीरमृतं + तर्पयत मे पितॄन् ॥ तृप्यन्त तृप्यन्त तृप्यन्त ।
नववारान् ।

(उपवीती) नमो वः पितरो रसाय, नमो वः पितरश्शुष्माय,
नमो वः पितरो जीवाय, नमो वः पितरस्वधायै, नमो वः पितरो
मन्यवे, नमो वः पितरो घोराय, पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ
युष्मा॑स्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मान्तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां
वसिष्ठा भूयास्त, येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम् ॥ नम-
स्कारः ॥

(प्राचीनावीती) अथ मातामहादींस्तर्पयति ।

उदीरतामवर + हवेषु ॥ ...गोत्रान् ... शर्मणः वसुरूपान्
अस्मन्मातामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥

अङ्गिरसो नः + स्याम ॥...गोत्रान्...शर्मणः वसुरूपान्
अस्मन्मातामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥

आयन्तु नः + अवन्त्वस्मान् ॥...गोत्रान्...शर्मणः वसु-
रूपान् अस्मन्मातामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥ (१)

ऊर्जं वहन्ती + पितृन् ॥...गोत्रान्...शर्मणः रुद्ररूपान् अ-
स्मन्मातुः पितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥

पितृभ्यस्स्वधाविभ्य + स्वधा नमः ॥...गोत्रान् ... शर्मणः
रुद्ररूपान् अस्मन्मातुः पितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥

ये चेह पितरो + मदन्तु ॥ ... गोत्रान् ... शर्मणः रुद्र-
रूपान् अस्मन्मातुः पितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥ (२)

मधुवाता + न्तवोषधीः ॥...गोत्रान् ... शर्मणः आदित्य-
रूपान् अस्मन्मातुः प्रपितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ।

मधु नक्त + नः पिता ॥...गोत्रान्...शर्मणः आदित्यरूपान्
अस्मन्मातुः प्रपितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥

मधुमान्नो + भवन्तु नः ॥...गोत्रान्...शर्मणः आदित्य-
रूपान् अस्मन्मातुः प्रपितामहान् स्वधा नमस्तर्पयामि ॥ (३)

...गोत्राः...दाः वसुरूपाः मातामहीः स्वधा नमस्तर्प-
यामि । त्रिः ॥

...गोत्राः...दाः रुद्ररूपाः मातुः पितामहीः स्वधा
नमस्तर्पयामि । त्रिः ॥

... गोत्राः ... दाः आदित्यरूपाः मातुःप्रपितामहीः
स्वधा नमस्तर्पयामि । त्रिः ॥

ऊर्जं वहन्ती + पितृन् ॥ तृप्यतेति नववारान् ।

(उपवीती) प्रदक्षिणम् ॥ देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगि-
भ्य एव च । नमस्स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव नमो नमः ॥ नमो-
वः पितरो रसाय + वसिष्ठो भूयासम् ॥ नमस्कारः । वर्ग-
द्वयपितृभ्यो नमः ।

(प्राचीनावीती) उत्तिष्ठत पितरः प्रेतसूरा यमस्य पन्थामन-
वेता पुराणम् । धत्तादस्मासु द्रविणं यच्च भद्रं प्रणोब्रूताद्भागधान्दे-
वतासु ॥ अस्मात्कूर्चात् (सकृदाच्छिन्नबर्हिषः) वर्गद्वयपितृन्
यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि ।

(उपवीती । पवित्रं कर्णे निधाय, द्विराचम्य, पवित्रं धृत्वा ।
प्राचीनावीती । कूर्चं विसृजेत् ।) येषां न माता न पिता न बन्धु-
नान्यगोत्रिणः । ते सर्वे तृप्तिमायान्तु मयोत्सृष्टैः कुशोदकैः ॥ इति
कुशोदकं निनयेत् ।

उपवीती । पवित्रं विसृज्याचम्य । ब्रह्मयज्ञं कुर्यात् ॥

॥ इति दर्शतर्पणविधिः ॥

हिरण्यरूप महालय श्राद्धम् ।

(आचम्य पवित्रं धृत्वा) देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च ।
नमः स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव नमो नमः ॥ (इति ब्राह्मणान् प्रदक्षिणीकृत्य)

*अथ ब्राह्मणवरणम्—धुरिरोचनसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ।
(प्राचीनावीती) वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मत्पितृपितामहप्रपितामहेभ्यो नमः । वसुरु-
द्रादित्यस्वरूपास्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यो (वसुरुपायै सपत्नीमात्रे च) नमः ।
वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मन्मातामह-मातुःपितामह-मातुःप्रपितामहेभ्यो नमः । वसु-
वसुस्वरूपेभ्यः पितृव्यमातुलादिभ्यो वर्गद्वयावशिष्टेभ्यः सर्वेभ्यः कारुणिकपितृभ्यो
नमः । (उपवीती) श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णवे नमः ।

देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च । नमः स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव
नमो नमः ॥ (इति नमस्कृत्य)

(प्राचीनावीती) स्वामिनः अस्मिन्दिवसे मम सकारुणिकवर्गद्वयपितृनुद्दिश्य
हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धं कर्तुं योग्यतासिद्धिमनुगृह्णन्तु भवन्तः । (इति संप्रा-
र्थयेत्) [योग्यतासिद्धिरस्तु]

(उपवीती, दर्भेष्वासीनः, दर्भान्धारयमाणः संकल्पं कुर्यात्) शुक्लाम्बरधरं
+ विघ्नोपशान्तये ॥ ओं भूः + + भूर्भुवस्सुवरोम् ॥ ममोपात्तसमस्तदुरित-
क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा । यः
स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपा-
र्जितम् । श्रीरामस्मरणेनैव व्यपोहति न संशयः ॥ श्रीराम राम राम । तिथिर्विष्णु-
स्तथा वारो नक्षत्रं विष्णुरेव च । योगश्च करणं चैव सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥ श्री-
गोविन्द गोविन्द गोविन्द । अस्य श्रीभगवतः महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमा-
नस्य अद्य ब्रह्मणः द्वितीये परार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोर्दक्षिणे पार्श्वे दण्डकारण्ये
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये...नाम

*ஆறு பிராமணர்களை வரிக்கவேண்டும்.

संवत्सरे...अयने...ऋतौ...मासे कृष्णपक्षे.....पुण्यतिथौ...वासरयुक्तायां...
 नक्षत्रयुक्तायां विष्णुयोगविष्णुकरणैवंगुणविशेषणविशिष्टायामस्यां पुण्यतिथौ (प्राची-
 नावीती) ... गोत्राणां ... शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मत्पितृपितामहप्रपिता-
 महानां,...गोत्राणां...दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीनां
 (...गोत्रायाः...दायाः वसुरुपायाः सपत्नीमातुश्च)...गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादि-
 त्यस्वरूपाणामस्मन्मातामह - मातुःपितामह - मातुःप्रपितामहानां, तत्तद्गोत्राणां
 तत्तच्छर्मणां वसुवसुस्वरूपाणां पितृव्यमातुलादीनां वर्गद्वयावशिष्टानां सर्वेषां कारुणि-
 कपितृणां, धुरिरोचनसंज्ञकानां विश्वेषां देवानां, श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णोश्च अक्षय्य-
 तृप्त्यर्थं आषाढ्यादिपञ्चमापरपक्षे कन्यागते सवितरि हिरण्यरूपसकृन्महालय-
 श्राद्धमय करिष्ये । (दक्षिणतो दर्भाञ्जिरस्य, उपवीती, अप उपस्पृश्य)

आसनम्—1. अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे
 धुरिरोचनसंज्ञकानां विश्वेषां देवानामिदमासनम् । (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय)
 धुरिरोचनसंज्ञकविश्वेदेवार्थं भवता क्षणः कर्तव्यः । प्राप्नोतु भवान् [ओं तथा प्राप्नवानि]

2. (प्राचीनावीती) अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे
 ... गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानामिदमास-
 नम् । (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय)... गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरू-
 पाणामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानां स्थाने भवता क्षणः कर्तव्यः । प्राप्नोतु भवान्
 (इति संप्रार्थयेत्) [ओं तथा प्राप्नवानि]

3. अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे ... गोत्राणां...
 दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीनां (...गोत्रायाः... दायाः
 वसुरुपायाः सपत्नीमातुश्च) इदमासनम् (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय)...गोत्राणां
 ...दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीनां (...गोत्रायाः...दायाः
 वसुरुपायाः सपत्नीमातुश्च) स्थाने भवता क्षणः कर्तव्यः । प्राप्नोतु भवान् । (इति
 संप्रार्थयेत्) [ओं तथा प्राप्नवानि]

4. अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे...गोत्राणां...
 शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातामह-मातुःपितामह-मातुःप्रपितामहानामि-
 दमासनम् । (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय) ...गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादित्य-

स्वरूपाणां अस्मन्मातामह-मातुःपितामह-मातुःप्रपितामहानां स्थाने भवता क्षणः कर्तव्यः, प्राप्नोतु भवान् । (इति संप्रार्थयेत्) [ओं तथा प्राप्नवानि]

5. अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे तत्तद्गोत्राणां तत्तच्छर्मणां वसुवसुस्वरूपाणां पितृव्यमातुलादीनां वर्गद्वयावशिष्टानां सर्वेषां कारुणिकपितृणामिदमासनम् । (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय) तत्तद्गोत्राणां तत्तच्छर्मणां वसुवसुस्वरूपाणां कारुणिकपितृणां स्थाने भवता क्षणः कर्तव्यः, प्राप्नोतु भवान् । (इति संप्रार्थयेत्) [ओं तथा प्राप्नवानि]

6. (उपवीती) अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णोरिदमासनम् । (इत्यासनं दत्वा, अपः प्रदाय) श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णवर्थे भवता क्षणः कर्तव्यः, प्राप्नोतु भवान् । (इति संप्रार्थयेत्) [ओं तथा प्राप्नवानि]

*सर्वेषां गन्धादि दत्वा,

(अथ तुलसीं हिरण्यं चादाय, उपवीती) 1. हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतश्शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे धुरिरोचनसंज्ञकानां विश्वेषां देवानां ऽतृप्तिं कामयमानः इदमाग्नेयं हिरण्यं धुरिरोचनसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः संप्रददे । न मम ॥

(प्राचीनावीती, पूर्ववतुलसीं हिरण्यं चादाय) 2. हिरण्य + प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे... गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानां तृप्तिं कामयमान इदमाग्नेयं हिरण्यं...गोत्रेभ्यः...शर्मभ्यः वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मत्पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः संप्रददे । न मम ॥

* विश्वेभ्यो देवेभ्यः महाविष्णवे च—एते गन्धाः, इमे अक्षताः, वस्त्रादिशेषोपचारैः सकलाराधनैः स्वर्चितम् इति । पितृभ्यस्तु प्राचीनावीतिना—एते गन्धाः, इमे तिलाः, वस्त्रादिशेषोपचारैः सकलाराधनैः स्वर्चितम् इति ।

§ तृप्तिं कामयमान इति स्थाने तृप्त्यर्थं यद्देयमन्नं तत्प्रतिनिधित्वेन इति पाठान्तरम् । एवं उत्तरत्रापि ।

(पुनस्तुलसीं, हिरण्यं चादाय) 3. हिरण्यगर्भ + प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे...गोत्राणां...दानां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीनां (...गोत्रायाः...दायाः वसुरुपाया अस्मत्सपत्नीमातुश्च) तृप्तिं कामयमान इदमाग्नेयं हिरण्यं...गोत्राभ्यः...दाभ्यः वसुरुद्रादित्यस्वरूपाभ्योऽस्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यः (...गोत्रायै...दायै वसुरुपायै अस्मत्सपत्नीमात्रे च) संप्रददे । न मम ॥

(पुनस्तुलसीं, दक्षिणां चादाय) 4. हिरण्यगर्भगर्भस्थं + + प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे...गोत्राणां...शर्मणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणामस्मन्मातामह-मातुःपितामह-मातुःप्रपितामहानां तृप्तिं कामयमान इदमाग्नेयं हिरण्यं...गोत्रेभ्यः...शर्मेभ्यः वसुरुद्रादित्यस्वरूपेभ्यः अस्मन्मातामह-मातुःपितामह-मातुःप्रपितामहेभ्यः संप्रददे । न मम ॥

(पुनस्तुलसीं हिरण्यं चादाय) 5. हिरण्यगर्भ + प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे तत्तद्गोत्राणां तत्तच्छर्मणां वसुवसुस्वरूपाणां पितृव्यमातुलादीनां सर्वेषां कारुणिकपितृणां तृप्तिं कामयमान इदमाग्नेयं हिरण्यं तत्तद्गोत्रेभ्यः वसुवसुस्वरूपेभ्यः, पितृव्यमातुलादिभ्यः सर्वेभ्यः कारुणिकपितृभ्यः संप्रददे । न मम ॥

(उपवीती तुलसीं हिरण्यं चादाय) 6. हिरण्यगर्भ + प्रयच्छ मे ॥ अस्मिन्मया क्रियमाणे हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धे श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णोः तृप्तिं कामयमान इदमाग्नेयं हिरण्यं श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णवे संप्रददे । न मम ॥

(अथ प्रदक्षिणं कुर्यात्) देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च । नमः स्वधायै स्वाहायै नित्यमेव नमो नमः ॥ आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादाद्यावा-पृथिवी विश्वशंभू । आत्मागन्तां पितरामातराचामासोमोऽमृतत्वाय गम्यात् । (इति प्रदक्षिणीकृत्य) धुरिरोचनसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । (प्राचीनावीती) वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मत्पितृपितामहप्रपितामहेभ्यो नमः । वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मन्मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यो नमः । (वसुरूपसपत्नीमात्रे च नमः) । वसुरुद्रादित्यस्वरूपास्मन्मातामह - मातुःपितामह - मातुःप्रपितामहेभ्यो नमः । वसुवसुस्वरूपपितृव्यमातुलादिभ्यो वर्गद्वयावशिष्टेभ्यः सर्वेभ्यः कारुणिकपितृभ्यो नमः ।

(उपवीती) श्राद्धसंरक्षकश्रीमहाविष्णवे नमः । (इति संपूज्य) देवताभ्यः पितृ-
भ्यश्च + नमो नमः ॥ नमो वः पितरो रसाय + भूयासम् (इति नमस्कुर्यात्) ।

(प्राचीनावीती) अनेन मया कृतेन हिरण्यरूपसकृन्महालयश्राद्धेन मम सका-
रुणिकवर्गद्वयपितरः नित्यतृप्ताः सन्तिवति भवन्तोऽनुगृह्णन्तु । [नित्यतृप्ताः सन्तु]

(अथ ब्राह्मणमुखादाशिषो गृहीयात्)

शुक्लाम्बरधरं + + पुण्यतिथौ (प्राचीनावीती) अथ कृतहिरण्यरूपसकृन्महा-
लयश्राद्धाङ्गं तिलतर्पणं करिष्ये (इति संकल्पं कृत्वा दर्शवत् आयात पितर इत्या-
दिभिः आवाहनादि कुर्यात् ।) *तर्पणान्ते ब्रह्मयज्ञं चरेत् ।

*तर्पणे उद्देष्टव्याः कारुणिकपितरः—(दैवं पिता ततो माता सपत्नी-
जननी तथा । मातामहाः सपत्नीकाः) पितृव्या भ्रातरः सुताः ॥ पितृष्वसा मातु-
लाश्च तद्भगिन्यश्च जामयः । भगिनी दुहिता भार्या श्वशुरो भावुकः स्नुषा ॥
स्यालको गुरुराचार्यः स्वामिसख्यादयः क्रमात् । भोज्या महालयश्राद्धे एते कारु-
णिकाह्वयाः ॥

Handwritten text in Tamil script, likely a library or collection mark.

For copies apply to :—

The Manager,

SRI BALAMANORAMA PRESS,

MYLAPORE, MADRAS.